

Univerzita Pardubice

**Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomických věd**

Vztah míry inflace a nezávislosti centrální banky

Bc. Michala Medunová

**Diplomová práce
2013**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomičko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michala Medunová**
Osobní číslo: **E11616**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Vztah míry inflace a nezávislosti centrální banky**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování:

Práce se zaměří na posouzení vývoje míry inflace a míry nezávislosti centrálních bank vybraných zemí a na jejím základě zhodnocení významu nezávislosti centrálních bank.

Práce bude obsahovat:

- vymezení základních pojmů,
- rešerše současného stavu vědeckého poznání v oblasti nezávislosti centrálních bank a míry inflace,
- návrh metodiky zkoumání vztahu míry inflace a nezávislosti centrální banky v současných politicko-ekonomických podmínkách,
- zkoumání vztahu míry inflace a nezávislosti centrální bank vybraných zemí,
- shrnutí a diskuse, zhodnocení významu nezávislosti centrálních bank.
- shrnutí a návrhy doporučení

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

ALESINA, Alberto, SUMMERS, Lawrence. Central Bank Independent and Macroeconomic Performance: Some Comparative Evidence. *Journal of Money, Credit and Banking* [online]. 1993, vol. 25, no. 2 [cit. 2010-03-01], s. 151-162.

Dostupný z WWW:

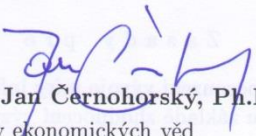
<http://www.deu.edu.tr/userweb/yesim.kustepeli/dosyalar/alesinasummers1993.pdf>

BLINDER, Alan S. *Central Banking in Theory and Practice*. Massachusetts London, England: The MIT Press Cambridge, 1999. ISBN 0-262-52260-8.

FUHRER, Jeffrey C. Central bank independence and inflation targeting: monetary policy paradigms for the next millenium?. *New England Economic Review*. 1997, č. 1, s. 19-36.

REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7.

REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2012, 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jan Černožorský, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

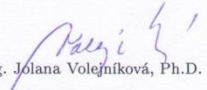
Datum zadání diplomové práce: 4. září 2012

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 9. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 8. 2013

.....

Michala Medunová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Janu Černoorskému, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a vstřícný přístup při konzultacích. Dále bych ráda poděkovala své rodině a příteli, kteří mi byli po celou dobu studia velkou oporou.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá vztahem míry inflace a nezávislosti centrální banky. Práce začíná uvedením základních pojmů. Dále jsou popsány různé přístupy a metody měření nezávislosti centrální banky na základě rešerše vědeckých článků a poté na základě toho následuje návrh metodiky výpočtu nezávislosti centrální banky. Dále je zkoumán vztah míry inflace a nezávislosti centrální banky. Na závěr jsou výsledky porovnány.

KLÍČOVÁ SLOVA

centrální banka, nezávislost centrální banky, inflace

TITLE

The Relationship between Inflation and Central Bank's Independence

ANNOTATION

This thesis deals with relationship between inflation and central bank's independence. Thesis begins with an introduction to the issue, when the basic concepts are defined. Next there is description of methods of measurement independence of central bank and then followed by suggestion of methodology of measuring central bank's independence. In conclusion, the results are compared.

KEYWORDS

central bank, independence, inflation

OBSAH

Úvod	11
1 Vymezení a charakteristika bankovního systému a centrálních bank	13
1.1 Banky a bankovní systém	13
1.2 Vznik, historický vývoj a současnost centrálních bank	14
1.2.1 Význam centrální banky a její poslání	14
1.2.2 Základní zásady činnosti centrálních bank	14
1.2.3 Funkce centrální banky	15
1.2.4 Nástroje centrální banky	16
2 Inflace	18
2.1 Měření inflace	18
2.2 Důsledky inflace	19
3 Nezávislost centrální banky	21
3.1 Vymezení nezávislosti centrální banky	21
3.1.1 Faktory ovlivňující nezávislost centrální banky	25
3.2 Argumenty proti nezávislosti centrální banky	26
3.3 Stupeň nezávislosti	27
3.3.1 Model Kydlanda-Prescotta a jeho modifikace	30
3.4 Měření nezávislosti centrální banky	32
3.4.1 Měření nezávislosti „de jure“	33
3.4.2 Měření nezávislosti „de facto“	38
3.5 Vztah nezávislosti a míry inflace centrální banky	41
4 Hodnocení nezávislosti vybraných centrálních bank	47
4.1 Návrh metodiky výpočtu nezávislosti CB	47
4.2 Nezávislost České národní banky	51
4.3 Nezávislost Evropské centrální banky	52

4.4	Nezávislost centrální banky Japonska	54
4.5	Nezávislost centrální banky Velké Británie.....	56
4.6	Nezávislost centrální banky USA	59
4.7	Nezávislost centrální banky Ruska	61
4.8	Nezávislost centrální banky Nového Zélandu	62
4.9	Nezávislost centrální banky Švédska.....	64
4.10	Nezávislost vybraných centrálních bank – shrnutí.....	66
5	Analýza vztahu nezávislosti centrální banky a míry inflace	71
5.1	Inflace ve vybraných zemích	71
5.2	Vztah inflace a nezávislosti CB ve vybraných zemích.....	71
6	Závěr.....	77
	Použitá literatura.....	80

SEZNAM TABULEK

Tab. 1	Nezávislost tranzitivních ekonomik - Cukierman	38
Tab. 2	Souhrn výsledků empirických prací.....	43
Tab. 3	Dotazník M. Fry – charakteristiky nezávislé centrální banky	47
Tab. 4	Výpočet váhy kritérií	48
Tab. 5	Konstrukce vlastního indexu.....	50
Tab. 6	Výpočet indexu nezávislosti ČNB.....	52
Tab. 7	Výpočet indexu nezávislosti ECB	54
Tab. 8	Výpočet indexu nezávislosti centrální banky Japonska.....	56
Tab. 9	Výpočet indexu nezávislosti centrální banky VB.....	58
Tab. 10	Výpočet indexu nezávislosti centrální banky USA.....	60
Tab. 11	Výpočet indexu nezávislosti centrální banky Ruska.....	62
Tab. 12	Výpočet indexu nezávislosti centrální banky Nového Zélandu	64
Tab. 13	Výpočet nezávislosti centrální banky Švédska	66
Tab. 14	Výsledky nezávislosti vybraných centrálních bank	67
Tab. 15	Indexy nezávislosti pro vybrané země	69
Tab. 16	Inflace ve vybraných zemích 1999 – 2012 (v %)......	71
Tab. 17	Vztah míry inflace a nezávislosti centrální banky	72
Tab. 18	Testování normality.....	72
Tab. 19	Hodnoty míry inflace a míry nezávislosti	73
Tab. 20	Pořadí hodnot míry inflace a míry nezávislosti.....	73

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obr. 1	Důsledky měnové politiky v modifikovaném modelu Kydlanda-Prescotta	31
Obr. 2	Průměrná míra inflace pro nezávislé CB (1871 – 1989).....	45
Obr. 3	Průměrná míra inflace pro závislé CB (1871-1989).....	45
Obr. 4	Vztah nezávislosti CB a míry inflace ve vybraných zemích	46
Obr. 5	Vztah míry nezávislosti centrální banky a míry inflace.....	75
Obr. 6	Vztah míry nezávislosti centrální banky a míry inflace – lineární závislost	75

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CB	centrální banka
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DB	Deutsche Bundesbank
ECB	Evropská centrální banka
EU	Evropská unie
FED	Federální rezervní systém

ÚVOD

„Od počátku naší epochy vznikly tři velké vynálezy: oheň, kolo a centrální bankovníctví.“
(Will Rogers)

V současné době jsou centrální banky jedny z nejvýznamnějších a nejmocnějších institucí ovlivňující prostřednictvím měnové politiky ekonomický vývoj ve vyspělých ekonomikách. Původním účelem existence centrálních bank však bylo zajistit úvěrování schodků státní pokladny a vedení účtů pro panovníka. Postupem času se však tyto instituce staly téměř nezávislé na vládě a poskytování úvěrů vládě bylo buď značně omezeno či úplně zrušeno.

V této souvislosti je od 80. let 20. století tématu nezávislosti centrálních bank věnována poměrně velká pozornost v diskuzích v akademických kruzích na národní, ale i nadnárodní úrovni. Odborná společnost se v názorech na problematiku nezávislosti centrální banky značně liší. Někteří vyzdvihují výhody a užitečnost nezávislosti centrální banky a druzí škodlivost přílišné nezávislosti. Ve prospěch nezávislosti mluví zejména argument nepřímé úměry mezi mírou nezávislosti centrální banky a inflací. Vývoj světové ekonomiky potvrzuje, že vysoká a nestabilní cenová hladina má negativní důsledky na celkový ekonomický vývoj. Prvořadým cílem většiny centrálních bank je tedy udržovat stabilní a nízkou míru inflace. Dle zastánců nezávislosti centrální banky je nezávislost v souvislosti s udržením tohoto cíle významná pro odolání nátlaku politiků, kteří se svým záměrem znovuzvolení, upřednostňují spíše cíle vedoucí ke krátkodobé podpoře ekonomického růstu jako je například snižování míry nezaměstnanosti.

Kritici vyšší míry nezávislosti centrální banky naopak upozorňují na rizika spojená s vysokou mírou nezávislosti centrální banky. Obávají se, že by se centrální banka mohla začít chovat jako „stát ve státě“ se všemi negativními důsledky. Tvrdí, že důležitější, než legislativní vymezení nezávislosti je důležitá profesionalita bankovních zaměstnanců a jejich schopnost komunikovat. Dále zdůrazňují, že při vysoké nezávislosti centrální banky se může vytrácet odpovědnost bankéřů a zvyšovat se riziko kumulace chyb centrální banky.

Téma jsem si vybrala z důvodu zájmu zjistit, zda hypotéza, že vyšší míra nezávislosti je spojená s nižší mírou inflace, je pravdivá.

Na základě výše uvedeného je cílem diplomové práce posouzení vývoje míry inflace a míry nezávislosti centrálních bank vybraných zemí a na jejím základě zhodnocení významu nezávislosti centrálních bank.

Ke splnění hlavního cíle je nutné nejprve splnit následující parciální cíle:

- vymezit základní pojmy,
- provést rešerši současného stavu vědeckého poznání v oblasti nezávislosti centrálních bank a míry inflace,
- navrhnout metodiku zkoumání vztahu míry inflace a nezávislosti centrální banky v současných politicko-ekonomických podmínkách.

V práci budeme ověřovat hypotézu, že čím vyšší je nezávislost centrální banky, tím spíše dosahuje stanoveného inflačního cíle okolo 2 %.

1 Vymezení a charakteristika bankovního systému a centrálních bank

V první kapitole této diplomové práce budou objasněny základní pojmy, historie a vývoj centrálního bankovníctví a funkce centrálních bank.

1.1 Banky a bankovní systém

Obecná definice říká, že banka je finanční zprostředkovatel či depozitní instituce soustřeďující dočasně volné peněžní prostředky a poskytující je formou půjček nejružnějším subjektům, nabízející také řadu dalších služeb, zejména platební styk.¹

Podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů, je banka právnická osoba se sídlem v ČR, založená jako a.s., která přijímá vklady od veřejnosti, poskytuje úvěry a je k výkonu těchto činností vybavena povolením (licencí) od České národní banky.²

Směrnice Evropské unie 2006/48/EC definuje banku jako podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet nebo také jako instituci elektronických peněz ve smyslu směrnice 2000/46/ES.³

Bankovní systém (bankovní soustava) pak lze definovat jako systém tvořený centrální bankou a všemi obchodními bankami působícími v dané zemi, resp. v teritoriu příslušného nadnárodního ekonomického společenství, jejich vzájemnými vazbami a vazbami k okolí.⁴

Způsob fungování každého bankovního systému bude vždy záviset na stupni rozvinutosti ekonomiky dané země. To se promítne jak do systémového uspořádání a legislativní úpravy příslušného finančního i bankovního systému, tak i do legislativně vymezených a v praxi používaných způsobů jeho regulace.

Na světě existují různé druhy bankovních systémů, ale pokud vezmeme v úvahu pouze ty v zemích s rozvinutou tržní ekonomikou, dojdeme k závěru, že jejich základním společným rysem je existence centrální banky, která nemusí mít vždy stejné pravomoci.⁵

¹ MEJSTŘÍK, M. a kol., *Základní principy bankovníctví*. Praha: Karolinum, 2008. s. 56.

² Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů

³ Směrnice Evropské unie 2006/48/EC

⁴ REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2011, s. 67.

1.2 Vznik, historický vývoj a současnost centrálních bank

Centrální banky již od dob svého vzniku hrají na finančním trhu důležitou roli, a to zejména ve vztahu k obchodním bankám, vládám i ostatním centrálním bankám. Centrální banka svou politikou ovlivňuje úrokové sazby, objem úvěrů a nabídku peněz, což má vliv mimo jiné také na inflaci, která je v souvislosti s centrálními bankami pro tuto práci stěžejním tématem.⁶

1.2.1 Význam centrální banky a její poslání

Velmi často diskutovanou otázkou ohledně vrcholové instituce bankovního systému, tedy centrální banky, je míra její nezávislosti. Míra nezávislosti je v tomto případě chápána ve smyslu nezávislosti na vládě státu a jejím rozhodování, má-li být totiž činnost centrální banky úspěšná, nemůže být podřízena rozhodnutím vlády, neboť závislost na vládě by jí neumožňovala provádět důslednou protiinflační měnovou politiku. Další definice a způsoby měření míry nezávislosti centrální banky budou uvedeny ve třetí kapitole.

Je však pravdou, že činnost centrální banky by nemohla být úspěšná bez toho, aby s vládou příslušného státu nespolupracovala, resp. aby hospodářské záměry vlády nebyly centrální bankou respektovány a byly navzájem zcela odlišné, to by vážně narušovalo např. soulad fiskální a monetární politiky, což by se velmi negativně projevilo v kvalitě fungování ekonomiky příslušného státu. (Také proto neexistuje v žádné zemi absolutní, ničím neomezená samostatnost centrální banky).⁷

1.2.2 Základní zásady činnosti centrálních bank

Jako první základní zásady pro činnosti CB formuloval guvernér Bank of England – Montagu Collet Norman, Baron of St. Clere, v letech 1920 – 1944.

Jedná se o tyto zásady⁸:

- nekonkurovat jiným bankám v obchodní činnosti a investičních aktivitách;
- být nezávislou institucí, ale také provádět operace pro vládu;

⁵ REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava : KEY Publishing s.r.o., 2011, s. 67-68.

⁶ MEJSTRÍK, M. a kol., *Základní principy bankovníctví*. Praha: Karolinum, 2008. s. 102.

⁷ REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2011, s. 68-69.

⁸ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 28.

- neúročit vklady přijímané od obchodních a dalších bank (ve většině zemí CB úročí tzv. povinné minimální rezervy bank, ale sazbou pod úrovní mezibankovní sazby);
- být bankou pro ostatní domácí banky a podporovat rozvoj jejich činnost (v podobě vhodně stanoveného regulačního rámce);
- působit jako zúčtovací centrum pro domácí banky;
- sbírat potřebné informace o domácích bankách a monitorovat vývoj bankovního systému jako celku;
- mít oprávnění rozhodovat o úvěrové pomoci bankám;
- sledovat cíl zdravé měny;
- podporovat zdraví, bezpečnost, spolehlivost a efektivnost bankovního systému v zemi;
- podporovat efektivnost, inovace a důvěryhodnost finančních trhů.

Tyto zásady nacházejí uplatnění ve funkcích centrálních bank i v současnosti.

1.2.3 Funkce centrální banky

Funkce jsou hlavními důvody existence centrálních bank v současné době, jsou vzájemně provázány a vyvíjí se v čase (např. zákaz přímého úvěrování státu nebo posilování samostatnosti v měnové politice).⁹

Centrální banky v tržních ekonomikách plní dva hlavní okruhy funkcí. Jsou jimi okruh makroekonomických a mikroekonomických funkcí.

Základním makroekonomickým cílem centrální banky je právě zabezpečování stability domácí měny. Tu můžeme chápat ve dvou dimenzích, a to jako stabilitu cenovou, projevující se pouze v mírné dlouhodobé inflaci, a stabilitu kurzovou, kterou lze chápat jako stabilitu kurzu domácí měny vůči cizím měnám. Za tímto účelem CB vykonávají určité činnosti, mezi které patří emise hotovostních peněz, monetární (měnová) politika a devizová činnost.¹⁰

Za mikroekonomické funkce centrální banky považujeme zajišťování bezpečnosti efektivnosti, spolehlivosti a důvěryhodnosti příslušného bankovního systému, jehož je CB nedílnou součástí. V některých zemích (jako např. Česká republika) může vykonávat i funkci regulátora celého finančního trhu.

⁹ REVENDA, Z. *Centrální bankovnictví*. Praha: Management Press, 2011. s. 33.

¹⁰ REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2011, s. 68-69.

V této souvislosti můžeme jako hlavní cíle centrálních bank označit především podporu stabilního měnového vývoje a bezpečnosti, efektivnosti, spolehlivosti a důvěryhodnosti bankovního systému v zemi. Postavení centrálních bank je v těchto případech v současnosti nezastupitelné.¹¹

1.2.4 Nástroje centrální banky

Centrální banky používají k prosazování svých měnově-politických cílů celou řadu nástrojů, jejichž použití má různý dopad jak na chování obchodních bank, tak i na vývoj celého ekonomického systému dané země.

Nástroje bývají členěny z několika hledisek:¹²

- z hlediska času
 - nástroje krátkodobé působnosti,
 - nástroje dlouhodobé působnosti,
- dle četnosti použití
 - nástroje běžné,
 - nástroje výjimečné,
- dle adresnosti
 - nástroje přímé,
 - nástroje nepřímé.

Právě členění nástrojů centrální banky podle adresnosti je tím nejvýznamnějším hlediskem.

Nepřímé nástroje

Tyto nástroje lze charakterizovat jako opatření a postupy, které usměrňují činnost obchodních bank. Pokud jsou použity, působí na celý bankovní systém. Jsou jimi především¹³:

- operace na volném trhu,
- povinné minimální rezervy,
- úrokové sazby,

¹¹ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 33.

¹² REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2011, s. 72.

¹³ REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2011, s. 72.

- konverze a swapy cizích měn,
- intervence ve prospěch (resp. nepospěch) devizového kurzu.

Přímé nástroje

Přímé nástroje jsou nástroji administrativní povahy. Jejich používání je spíše výjimečné a svědčí o selhání nástrojů nepřímých. Bývají používány pouze k usměrňování činnosti těch bank, na něž je regulace CB právě konkrétně zaměřena.

Mezi přímé nástroje řadíme především¹⁴:

- pravidla likvidity,
- úvěrové kontingenty,
- úrokové stropy,
- povinné vklady.

¹⁴ REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2011, s. 72.

2 Inlace

Vzhledem k tomu, že v další části diplomové práce budeme zkoumat vztah mezi nezávislostí centrální banky a mírou inflace, je nutné stručně vymezit i pojem inflace.

Podle slavné „definice“ M. Friedmana¹⁵ je inflace vždy a všude peněžní jev. Inflaci můžeme také definovat například jako proces trvalého, dlouhodobého růstu cenové hladiny, který je spojen s nadměrnou emisí peněz v ekonomice.¹⁶ Jde o oslabení reálné hodnoty (jinými slovy oslabení kupní síly) dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel nakupuje. Při inflaci na koupi téhož koše zboží a služeb spotřebitel potřebuje čím dál více peněžních jednotek.¹⁷

2.1 Měření inflace

V praxi je inflace měřena pomocí těchto indexů:

- index spotřebitelských cen,
- deflátor HDP,
- index výrobců.

Index spotřebitelských cen je míra inflace týkající se pouze určitého reprezentativního spotřebního koše. Ke každému koši je přidělena váha podle podílu výdajů na daný statek na celkových výdajích průměrné domácnosti. Obměna položek spotřebního koše se provádí obvykle jednou za pět let. V České republice index spotřebitelských cen měří Český statistický úřad. Jedná se o v praxi nejpoužívanější index.¹⁸

HDP deflátor je míra inflace týkající se celého HDP a v přesně takové struktuře, v jaké byly v aktuálním roce spotřebovány, a nikoli pouze spotřebního koše. Jeho výhodou oproti indexu spotřebitelských cen je tedy především jeho komplexnost. HDP deflátor reaguje na změny chování spotřebitelů, to znamená, že bere v potaz zavádění nového zboží a služeb a naopak i upouštění od neatraktivního zboží a služeb. Jeho nevýhody spatřujeme v časovém zpoždění,

¹⁵ FRIEDMAN, M., *Money Mischief: Episodes in Monetary History*. San Diego: Mariner Books, 1994. 304 s.

¹⁶ ČERNOHORSKÝ, J. *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 55.

¹⁷ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. s. 430.

¹⁸ tamtéž

protože HDP se vykazuje za každé čtvrtletí a jeho první odhad je publikován až dva a půl měsíce po skončení daného čtvrtletí.^{19 20}

Index výrobců se počítá stejným způsobem jako index spotřebitelských cen, ale obsahuje jinou strukturu koše. Je to míra inflace týkající se prodejních cen domácích výrobců zboží a služeb. Měří změny v cenové hladině u jednotlivých odvětví výrobců (například index cen zemědělských výrobců). Opět má každá položka přiřazenu svoji váhu podle struktury tržeb v daném odvětví. V praxi je tento ukazatel důležitý, protože změny v indexu výrobců signalizují změny v indexu spotřebitelských cen.²¹

2.2 Důsledky inflace

Důsledky inflace v ekonomice můžeme dělit na pozitivní a negativní.

Co se týče **negativních důsledků**, hlavním důsledkem je tzv. redistribuční efekt. Tedy přesun části bohatství od některých subjektů ve prospěch jiných subjektů. Jedná se především o:²²

- přesun bohatství od držitelů hotovostních úspor k držitelům úročených bezhotovostních úspor – hotovostní peníze podléhají inflaci, kdežto úrokové sazby, kterými jsou úročeny bezhotovostní peníze na účtech bank, reagují na vývoj inflace a s její zvyšující se mírou se zpravidla zvyšují;
- přesun bohatství od příjemců fixních důchodů k příjemcům variabilních důchodů – příjemci fixních důchodů (jako jsou například sociální dávky, starobní důchod aj.), jsou zpravidla sociálně slabší domácnosti a tyto příjmy tvoří podstatnou část jejich příjmů. Oproti tomu variabilní důchody (mzdy) mohou obsahovat tzv. inflační doložku, která zabezpečuje zvyšování příjmů v případě určité míry inflace;
- inflace redistribuuje bohatství od těch, kteří mají pohledávky, směrem k těm, kteří dluží peníze, tj. bohatství se převádí od věřitelů k dlužníkům.

¹⁹ ČERNOHORSKÝ, J. *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 63.

²⁰ JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. s. 432.

²¹ ČERNOHORSKÝ, J. *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 64.

²² ČERNOHORSKÝ, J. *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 61.

Kromě přerozdělovacích efektů inflace existuje mnoho dalších negativních dopadů inflace, které bezprostředně vedou ke zpomalení hospodářského růstu^{23, 24}:

- inflace ztěžuje firmám přesné odhady efektivnosti jejich investic, což vede k častějším případům chybné alokace zdrojů a v konečném důsledku ke snížení investiční aktivity;
- inflace zdražuje domácí zboží vůči zahraničnímu, což může vést ke zhoršení konkurenceschopnosti domácích výrobců na zahraničních trzích;
- s inflací spojená nejistota ohledně budoucnosti si vynucuje růst tzv. rizikových prémie, které jsou součástí tržních cen různých aktiv;
- dochází ke zkracování doby kontraktů, protože je obtížné v delším časovém horizontu předpovědět vývoj cen v ekonomice;
- rostou transakční náklady, jelikož držení peněz se stává nevýhodné a proto ekonomické subjekty upřednostňují vyšší spotřebu, což vede k vyšším nákladům na transakce.

Mírná inflace (do cca 5 % ročně) však může mít i **pozitivní** účinky a podporovat ekonomický růst tím, že nebrzdí růst cen. To platí pouze krátkodobě, dlouhodobě pak může vést k ještě větší míře poklesu hospodářského růstu.

Dále mírná inflace zvyšuje efektivnost měnové politiky tím, že v případě nízké agregátní poptávky umožňuje, aby reálné úrokové sazby byly v záporných hodnotách. To povzbuzuje investiční a spotřební výdaje a zvyšuje tak agregátní poptávku.²⁵

²³ ČERNOHORSKÝ, J. *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 62.

²⁴ REVENDA, Z. a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2012. S. 312

²⁵ ČERNOHORSKÝ, J. *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 62-63.

3 Nezávislost centrální banky

Od první poloviny 80. let 20. století bylo ve vyspělých tržních ekonomikách možné pozorovat tendenci posilování samostatnosti centrálních bank v oblasti měnové politiky.²⁶ Následující kapitola se zaměří především na vymezení nezávislosti centrální banky, na způsoby měření nezávislosti a na vztah nezávislosti centrální banky a inflace.

3.1 Vymezení nezávislosti centrální banky

Nezávislost centrálních bank se napříč zeměmi značně odlišuje. Způsobuje to především odlišný historický, ekonomický, politický, kulturní či legislativní vývoj. Přesto zejména v Evropě dochází k tendencím posilovat a sjednocovat nezávislost centrálních bank. Je to také jednou z podmínek jak pro členské, tak i pro kandidátské státy EU, které v tomto směru musí plnit požadavek na poměrně vysokou nezávislost centrálních bank.²⁷

Existuje mnoho interpretací nezávislosti centrální banky, proto zde pro lepší pochopení pojmu uvedeme některé z nich.

Nezávislost je centrálním bankám poskytována nejenom na národní, ale také na mezinárodní či nadnárodní úrovni.²⁸

Nezávislost centrální banky podle Smlouvy ES, čl. 108 znamená, že *při výkonu pravomocí a plnění úkolů a povinností svěřených jim Smlouvou a statutem ESCB a ECB nesmějí Evropská centrální banka, žádná národní centrální banka ani žádný člen jejich rozhodovacích orgánů vyžadovat ani přijímat pokyny orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, od žádné vlády členského státu ani od jakéhokoli jiného subjektu. Orgány, instituce nebo jiné subjekty Unie a vlády členských států se zavazují zachovat tuto zásadu a nesnažit se ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů Evropské centrální banky či národních centrálních bank při plnění jejich úkolů.*²⁹ Tato definice bývá často označována jako definice

²⁶ REVENDA, Z. Centrální bankovníctví. Praha: Management Press, 2011. s. 81.

²⁷ JANÍČKOVÁ, L. Nezávislost de jure versus de facto – hrozba dichotomie. Islandská národní banka. *Ekonomická revue-Central European Review of Economics Issues*, 2012, č. 15, s. 65.

²⁸ JANÍČKOVÁ, L. Nezávislost de jure versus de facto – hrozba dichotomie. Islandská národní banka. *Ekonomická revue-Central European Review of Economics Issues*, 2012, č. 15, s. 64.

²⁹ Smlouva o založení Evropského společenství. In: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF). Článek 108, 2010.

institucionální nezávislosti centrální banky. Podle článku 101 Smlouvy o ES lze definovat finanční nezávislost centrální banky: *možnosti přečerpávat bankovní účty či získávat úvěry jakéhokoliv druhu u ECB nebo centrálních bank členských států orgány Společenství, ústředními vládami, regionálními, místními či jinými veřejnými institucemi nebo veřejnoprávními společnostmi členských států jsou zakázány, stejně jako je zakázán přímý odkup pohledávek nebo dluhů ECB nebo národními centrálními bankami.*³⁰

Dle Jílka se nezávislost centrální banky týká pouze některých úkolů centrální banky, a to provádění měnové politiky a poskytování úvěrů státu. Nezávislost centrální banky tedy není absolutní. Nezávislost CB v těchto úkolech je dána zejména právním vztahem mezi CB a vládou, pravomocemi vlády při výběru, jmenování a odvolání guvernéra, přičemž by funkční období guvernéra mělo být delší než funkční období vlády, dále zastoupení vládních úředníků v bankovní radě a schopnosti centrální banky používat nástroje měnové politiky bez politických omezení.³¹

Jak uvádí Bažantová, nezávislost nemůžeme chápat jako nedotknutelnost, bezbřehou libovůli činit si, co se nám zlíbí bez ohledu na ostatní či dokonce na úkor ostatních. Naopak, nezávislost musí být chápána vždy v určitých právních mantinelech a jde ruku v ruce s definováním odpovědnosti a kontroly.³²

Jinak nezávislost vysvětluje Kysilka, ten tvrdí, že nezávislost je pouze součást - a dokonce ne ta nejpodstatnější - právního postavení centrální banky. Centrální banka, jakkoli závislá nebo nezávislá se pohybuje v reálném světě, který lze stěží oddělit od typu politického systému.³³

Kotlán a Frait uvádí, že pod pojmem nezávislost centrální banky rozumíme nezávislost na vládě, parlamentu či jiných politických strukturách.³⁴

³⁰ Smlouva o založení Evropského společenství. In: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>. Článek 101, 2010.

³¹ JÍLEK, J. Peníze a měnová politika. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. s. 479.

³² BAŽANTOVÁ, I. *Nestandardní právní zakotvení ČNB*, seminář Právní postavení centrální banky v demokratickém státě, 27. 3. 2000, Národní dům na Vinohradech.

³³ KYSILKA, P. *Právní postavení centrální banky*, Sborník CEP, č. 3, 2000, s. 35.

³⁴ KOTLÁN, V., FRAIT J. *Empirie vztahu mezi mírou nezávislosti centrální banky a výsledky její politiky*. Finance a úvěr č. 10., 1999, s. 565.

Dle Soukupa je nezávislost centrální banky především její autonomie ve vztahu k vládě, parlamentu nebo jiné politické výkonné moci při formulování a realizování cílů a nástrojů měnové politiky.³⁵

Šmídková a Tůma vnímají nezávislost centrální banky jako formální ústavní nezávislost CB na vládní exekutivě. *Opakem statutu nezávislosti je centrální banka podřízená vládní exekutivě, většinou reprezentované ministerstvem financí, která centrální bance dává přímé instrukce k provádění měnové politiky.*³⁶

Fischer rozlišuje nezávislost jako svobodu CB samostatně si určovat cíle měnové politiky (cílová nezávislost) a nezávislost jako svobodu nástrojů při dosahování těchto cílů (instrumentální nezávislost).³⁷ Z instrumentální nezávislosti vyplývá, že CB může sama rozhodovat o tom, jakým způsobem použije nástroje měnové politiky k dosažení určitého cíle, který byl stanoven vládou nebo parlamentem.³⁸ Nezávislost cílová znamená, že si centrální banka sama stanovuje cíle měnové politiky či rozhoduje o způsobu jejího provádění.³⁹

Jiné dělení nezávislosti nabízejí Eijffinger a Hann, kteří rozlišují personální nezávislost, finanční nezávislost a nezávislost v politice. Personální nezávislostí rozumí míru vlivu, kterou má vláda na obsazení bankovní rady, finanční nezávislost chápou jako osvobození CB od povinnosti financovat vládní deficit. Poslední typ nezávislosti se shoduje se svobodou volby nástrojů měnové politiky.⁴⁰

Aglietta ve své práci vysvětluje, že nezávislost je vlastně symbolem, který vyplývá z konfrontace rostoucího odnárodnění měnové regulace a stále větší abstraktnosti peněžních známek.⁴¹

³⁵ SOUKUP, P. Měření nezávislost centrální banky. *Bankovníctví*, č. 5, 1998, s. 20.

³⁶ ŠMÍDKOVÁ, L. TŮMA, Z. *Soudobé evropské pojetí nezávislosti centrální banky*. *Finance a úvěr*, 1999, roč. 49, č. 9, s. 507-524.

³⁷ FISCHER, S. *Central-Bank Independence revisited*. *The American Economic Review*, roč. 85, č. 2., s. 201.

³⁸ FISCHER, S. *Modern Approaches to Central Banking*. NBER Working Paper, č. 5064, 1995, s. 65.

³⁹ JONÁŠ, J. *Centrální banky: nezávislost, odpovědnost, kredibilita*, *Finance a úvěr*, 1999, roč. 49, č. 9, 525 s.

⁴⁰ EIJJFINGER, S.C.W., HAAN, J.D. *The Political Economy of Central Bank Independence*. *Special Papers in International Economics*, Princeton University, č. 19, 1996, s. 49.

⁴¹ AGLIETTA, M.; *Vznik centrálních bank a legitimita měny*, Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, *Cashiers du Cefres*, 1993. č. 2., 15 s.

Lastra míní, že nezávislost znamená zaručení naprosté volnosti na rozhodnutích exekutivy a největší prostor k manévrování při plnění úkolů jí svěřených.⁴²

Nezávislost centrální banky je důležitá pro plnění jejího hlavního měnového cíle, kterým je v naprosté většině případů cenová stabilita. Význam cenové stability vyplývá z empirických zkušeností z vývoje světové ekonomiky, které potvrzují, že vysoká a nestabilní inflace má pro vývoj ekonomiky negativní důsledky.

Význam nezávislosti centrální banky vystupuje v této souvislosti do popředí především proto, že politická moc se může snažit přimět centrální banku k opatřením, která sice mohou krátkodobě vést k podpoře ekonomického růstu, ale v delším období se projeví v nežádoucím růstu inflace, zatímco růst ekonomické aktivity se vrátí na původní úroveň nebo (v důsledku zvýšené inflace) dokonce i na úroveň nižší. Dostatečná míra nezávislosti na politické moci umožňuje centrální bance těmto tlakům odolávat.

Revenda chápe nezávislost centrální banky ve 4 rovinách. A to jako personální nezávislost, institucionální nezávislost, funkční nezávislost a finanční nezávislost.

Personální nezávislost spočívá v omezení politických tlaků při jmenování a odvolávání členů bankovní rady.⁴³

Institucionální nezávislost znamená, že centrální banka nesmí při plnění svých zákonem stanovených cílů a výkonu dalších činností plnit ani vyžadovat pokyny od jiné státní instituce (vlády, parlamentu, prezidenta apod.). Nicméně v rámci vhodné kombinace fiskální politiky, kterou provádí vláda a měnové politiky je nutná ideální komunikace mezi vládou a centrální bankou.⁴⁴

Funkční nezávislost spočívá v autonomii centrální banky při formulování inflačních cílů a nástrojů k jejich dosažení.

Finanční nezávislost spočívá v zákazu přímého financování veřejného sektoru a jím řízených subjektů. Centrální banka hospodaří podle rozpočtu schváleného bankovní radou, který

⁴² LASTRA, R. M. *Central Banking and Banking Regulation*, Financial Markets Group, London School of Economics and Political Science, 1996, s. 329.

⁴³ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Proč je ČNB nezávislá?* [online]. 2005 [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/proc_je_cnb_nezavisla.html

⁴⁴ ČERNOHORSKÝ, J. *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 54.

je členěn tak, aby byly zřejmé výdaje na pořízení majetku a výdaje na provoz. Centrální banka je povinna po skončení hospodářského roku zpracovat účetní uzávěrku a nechat ji ověřit externím auditorem. Z té pak vychází roční zpráva o výsledku hospodaření, která je předkládána parlamentu. Centrální banka je rovněž povinna pravidelně zveřejňovat dekadní výkazy o své finanční pozici.⁴⁵

Vidíme, že jednoduchý pojem „nezávislost centrální banky“ je různými autory chápán různě. Někteří preferují užší vymezení pojmu ve smyslu nezávislost na exekutivě. Jiní chápou nezávislost v širším slova smyslu, jako obecnou nezávislost na politických strukturách.

3.1.1 Faktory ovlivňující nezávislost centrální banky

Kotlán v jedné ze svých publikací⁴⁶ shrnul 4 determinanty, které ovlivňují stupeň nezávislosti centrální banky.

Za prvé je to **míra politické nestability**. V případě, že se vládnoucí politická strana obává možnosti ztráty své moci v následujícím volebním období, je pravděpodobné, že se bude snažit znesnadnit svému protivníkovi a potenciálnímu nástupci ve vládě škálu podmínek, aby mohl v následujícím volebním období ekonomickou situaci v zemi změnit. Více nezávislá centrální banka je jednou z možností, jak toho dosáhnout. Z toho vyplývá, že větší politická nestabilita by měla vést k více nezávislé centrální bance.

Dalším determinantem může být **situace na trhu práce**. Pokud přijmeme hypotézu, že inflační překvapení jsou v krátkém období pozitivně korelována jak s mírou inflace, tak s mírou zaměstnanosti (čím větší inflační překvapení, tím vyšší míra inflace a míra zaměstnanosti), potom je pravděpodobné, že pro politiky země s vyšší přirozenou mírou nezaměstnanosti budou inflační překvapení přitažlivější. Tyto země budou tíhnout k delegování vyšší míry nezávislosti své CB.

Třetí faktor, **vládní dluh**, má stejnou argumentaci. Při vyšším vládním dluhu jsou výnosy z inflačních překvapení převáženy náklady z růstu úrokového zatížení. Tudíž země s vyšším vládním dluhem budou nejspíš disponovat více nezávislou centrální bankou.

⁴⁵ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Proč je ČNB nezávislá?* [online]. 2005 [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/proc_je_cnb_nezavisla.html

⁴⁶ KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislost centrální banky a výsledky její politiky*, Finance a úvěr, 1999, č. 49, č. 10, 580 s.

Poslední faktor je rozporuplná **kauzalita mezi mírou inflace a nezaměstnaností**. Zde existuje bludný kruh mezi vysokou inflací a nízkou nezávislostí CB.⁴⁷ *Pokud trvá vysoká inflace delší dobu, narušuje nezávislost centrální banky a nízká nezávislost centrální banky poté vede k vyšší inflaci.*⁴⁸

Kotlán tvrdí, že poskytnutí vyšší či nižší samostatnosti CB je primárně otázka politické vůle. Míra samostatnosti centrální banky je tak ovlivňována především historickými, politickými a hospodářskými zkušenostmi dané země.⁴⁹

3.2 Argumenty proti nezávislosti centrální banky

Pro stupeň samostatnosti centrální banky současně platí, že „všeho moc škodí“, ne všichni ekonomové souhlasí s tvrzením, že vyšší nezávislost centrální banky zajišťuje nižší inflaci. Tvrdí totiž, že důležitější než legislativní vymezení nezávislosti CB je profesionalita bankovních zaměstnanců, jejich schopnost komunikace atd.

Příliš samostatná a v podstatě nikým neovlivnitelná instituce nemá v demokratickém systému své místo, neboť by se mohla začít chovat jako „stát ve státě“, se všemi možnými nežádoucími důsledky. Centrální banka by měla respektovat aktuální ekonomickou situaci a celkovou hospodářskou politiku.⁵⁰

Robert Holman spatřuje v příliš nezávislé centrální bance 4 rizika. Prvním z nich je nebezpečí nekoordinace politiky centrální banky a vlády. Cílem centrální banky je nízká inflace, zatímco vláda více usiluje o hospodářský růst a nízkou nezaměstnanost. Bude-li centrální banka provádět protiinflační politiku "nezávisle", tj. bez ohledu na hospodářské cíle vlády, bude vládu "tlačit" k expanzivní rozpočtové politice. To může vést k vysokým úrokovým sazbám a nadhodnocené domácí měně. V konečném důsledku pak dochází k tomu, že soukromé investice a export jsou "vytěšňovány" vládními výdaji, což je z dlouhodobého hlediska velmi nepříznivé.

⁴⁷ KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislost centrální banky a výsledky její politiky*, Finance a úvěr, 1999, č. 49, č. 10, 580 s.

⁴⁸ CUKIERMAN, A. *Central Bank Strategy, Credibility, and Independence: Theory and Evidence*. MIT Press, 1992, s. 429.

⁴⁹ KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislost centrální banky a výsledky její politiky*, Finance a úvěr, 1999, č. 49, č. 10, 581 s.

⁵⁰ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 86.

Druhé nebezpečí, které pramení z příliš nezávislé centrální banky, spočívá ve snížení kredibility centrální banky z důvodu nedůvěry veřejnosti, když není monetární politika sladěna s vládou. Inflační cíle centrální banky pak nemají žádoucí vliv na inflační očekávání ekonomických subjektů a to pak vede k tomu, že se samotná politika inflačního cílování může selhávat.

Třetí nebezpečí, které může vyplývat z extrémně nezávislých centrálních bank, je, že se do značné míry vytrácí politická odpovědnost centrálních bankéřů. Nezávislost by neměla zbavit centrální bankéře jejich politické odpovědnosti vůči voličům a vůči voleným zastupitelským orgánům. Politická odpovědnost by v konečném důsledku měla posilovat silné a nezávislé postavení centrální banky.

Posledním nebezpečím přílišné nezávislosti centrálních bank, o kterém se Holman zmiňuje, je riziko kumulace chyb centrální banky. Lidé většinou nechápou, jak mocnou pákou je měnová politika v zemi s flexibilním měnovým kurzem. Jsou zvyklí za všechny hospodářské problémy vinit vládu, ale rozpočtová politika vlády je ve skutečnosti téměř bezmocná v porovnání s tím, jaké účinky na ekonomiku může mít poměrně malá změna úrokových sazeb. Málokdo si uvědomuje, že centrální banka je jednou z nejmocnějších politických institucí v zemi. Problémem je, že rozhodování centrálních bankéřů o úrokových sazbách, o povinných bankovních rezervách nebo o růstu peněžní zásoby má zásadní vliv na investice, na export a na nezaměstnanost. Jejich případné chyby mohou vyvolat dlouhotrvající hospodářskou depresi.⁵¹

3.3 Stupeň nezávislosti

Samostatnost centrální banky je upravena zákonem, naplňování však závisí na mnoha okolnostech, a to především na míře konkrétnosti zákonné úpravy a schopnostech představitelů vedení banky využívat zákonem daných možností.

Určení stupně samostatnosti je velmi obtížné, neboť naprostá většina charakteristik není ze své podstaty kvantifikovatelná. Různé výpočty mohou mít různé výsledky v závislosti

⁵¹ HOLMAN, R. *Čtyři nebezpečí přílišné nezávislosti centrální banky*. Seminář: Právní postavení centrální banky v demokratickém státě, 27.3. 2000.

na zvolených charakteristikách, stanovení jejich významu a konkrétním číselném hodnocení každé z nich.⁵²

Podle Revendy⁵³ rozdělujeme definiční znaky do tří skupin na politické, ekonomické a finanční.

Politické charakteristiky a jejich bližší popis pro CB s nejvyšším stupněm samostatnosti jsou následující:

- způsob jmenování a možnosti odvolávání členů nejvyššího vedení - jmenování hlavou státu na návrh vlády (nebo parlamentu) s právem veta. Odvolání nikoliv z politických důvodů, ale pouze z důvodů uvedených v zákoně, jakými jsou například závažné pochybení, trestný čin, vlastní žádost aj.;
- funkční období členů nejvyššího vedení - funkční období je delší než funkční období vlády, aby nedošlo k výměně vedení při nástupu nové vlády a k následné výrazné změně charakteru měnové politiky. Vhodný je systém postupné obměny;
- možnost opětného jmenování členů nejvyššího vedení - toto je povoleno v zákoně. Je vhodné tuto možnost limitovat na jedno nebo maximálně dvě další funkční období;
- schvalování měnové politiky vládou či parlamentem - měnová politika nepodléhá schválení vládou či parlamentem, banka pouze musí vládu, parlament a veřejnost pravidelně informovat o měnovém vývoji;
- členství představitelů vlády ve vedení centrální banky - představitelé vlády nejsou členy vedení, aby nemohlo docházet k prosazování záměrů vlády proti záměrům banky. Mají možnost účastnit se s poradním hlasem zasedání vedení centrální banky. Nejvyšší představitel centrální banky má právo účastnit se zasedání vlády při projednávání měnových záležitostí;

⁵² REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 86.

⁵³ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 87.

- povinnost centrální banky podporovat cenovou stabilitu - tato povinnost je definována v zákoně jako jediný nebo alespoň prioritní cíl měnové politiky;
- explicitní možnost konfliktů centrální banky s vládou - vláda nemá možnost centrální banku donutit k odkupu státních cenných papírů, které se nepodařilo umístit na trhu, ani k úvěrové pomoci ohrožené bance.

Ekonomické charakteristiky a jejich popis pro centrální banku s nejvyšším stupněm samostatnosti:

- nástroje měnové politiky - jsou plně v kompetenci centrální banky;
- podmínky poskytování úvěrů bankám - tyto podmínky stanoví výhradně centrální banka, včetně úrokových sazeb a možnosti poskytnutí úvěrů odmítnout;
- přímé a nepřímé úvěrování vlády centrální bankou - v zákoně je přímé úvěrování vlády zakázáno a nepřímé úvěrování omezeno stanovením limitů pro odkupy státních cenných papírů centrální bankou;
- stanovení systému měnového kurzu - V kompetenci centrální banky, včetně rozhodování o způsobech ovlivňování měnového kurzu, v systému fixního kurzu jde o kompetence devalvovat/revalvovat měnu a stanovit pásma fluktuace (oscilace).

Jako poslední si uvedeme **finanční charakteristiky** s popisem pro nejvíce nezávislou CB:

- rozpočet centrální banky - rozpočet sestavuje centrální banka a zprávu o činnosti a výsledku hospodaření předkládá ke schválení parlamentu;
- pravidla rozdělování zisku nebo hrazení ztráty z hospodaření centrální banky - tato pravidla jsou taktéž definována v zákoně. Centrální banka není orientována na zisk a možná ztráta nesmí být důvodem zásahů vlády či parlamentu do její činnosti.

3.3.1 Model Kydlanda-Prescotta a jeho modifikace

Edward Prescott a Fin Kydland v roce 1977 vytvořili model⁵⁴, který popisuje vztah nezávislosti centrální banky a míry inflace a to pomocí vzájemných interakcí mezi centrální bankou, veřejností (odbory – zaměstnanci podnikatelského subjektu) a vládou. Tyto skupiny mají své určité cíle:

- cílem centrální banky je snížení míry inflace,
- cílem veřejnosti je růst životní úrovně v podobě růstu reálných mezd,
- cílem vlády je udržet se u moci.

V modelu se předpokládá následující:

1. míra inflace úzce souvisí s charakterem měnové politiky, to je s mírou růstu množství peněz v oběhu, reprezentovaného kterýmkoli měnovým či úvěrovým agregátem;
2. množství peněz v oběhu má dominantní vliv na míru inflace a nezaměstnanost;
3. centrální banka může provádět restriktivní nebo expanzivní měnovou politiku, přičemž konkrétní postup není podstatný;
4. restriktivní měnová politika vede ke snížení míry inflace, expanzivní měnová politika naopak ke zvýšení míry inflace. Výchozí míra inflace je relativně vysoká, proto její možné snížení je žádoucím důsledkem měnové politiky;
5. charakter měnové politiky a její důsledky v podobě změn míry inflace jsou rovněž ovlivněny interakcemi mezi „mocenskými skupinami“ – centrální bankou, odbory a vládou;
6. odbory jsou úspěšné při mzdových vyjednáváních se zaměstnavateli;
7. změny míry nezaměstnanosti jsou závislé na charakteru měnové politiky a změnách nominálních mezd. Výchozí míra nezaměstnanosti se rovná přirozené míře, při které se poptávka rovná nabídce práce. Změnu míry nezaměstnanosti hodnotíme negativně.

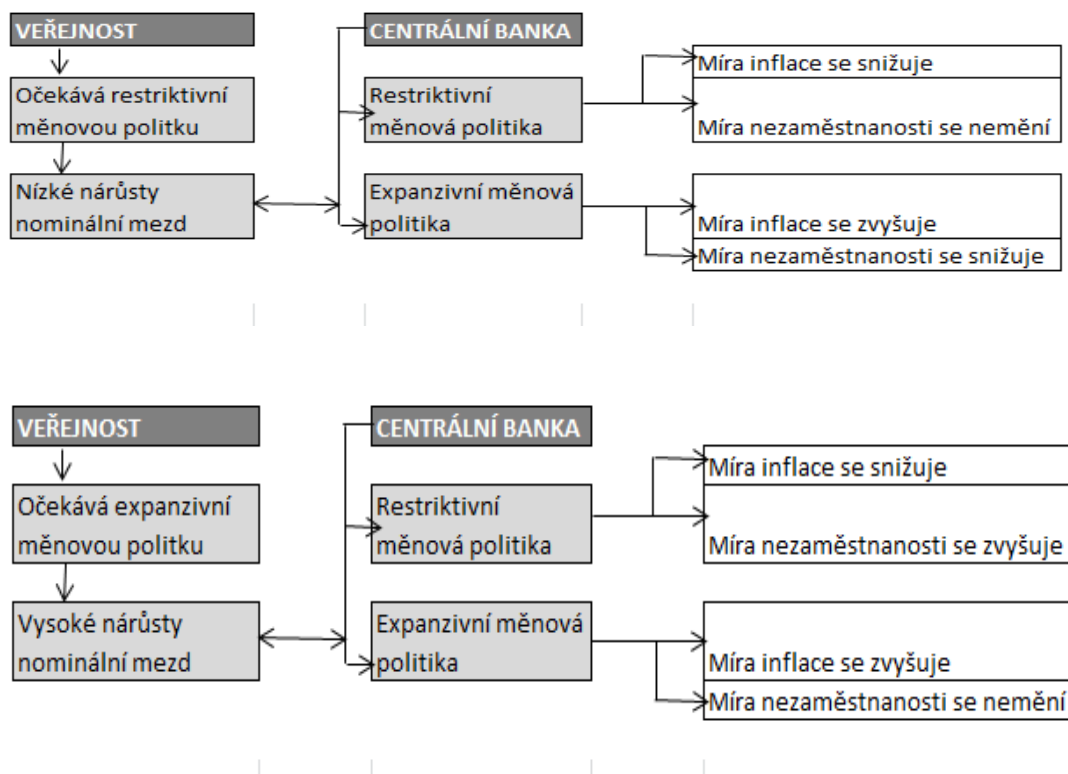
Důležitým aspektem modelu je očekávání veřejnosti ohledně budoucí míry inflace. Pokud veřejnost očekává expanzivní měnovou politiku a tedy růst míry inflace, při mzdových vyjednáváních bude prosazovat vyšší nárůst nominálních mezd v budoucím období. Naopak, pokud bude veřejnost věřit v provedení restriktivní měnové politiky, a tím i ve snížení míry inflace, spokojí se s nižšími nárůsty nominálních mezd.

⁵⁴ KYDLAND, F.E., PRESCOTT, E.C. *Rules Rather than Discretion: Inconsistency of Optimal Plans*, Journal of Political Economy, 1995, roč. 85, č. 3, s. 473-491.

Varianty možných důsledků měnové politiky centrální banky při různých očekáváních veřejnosti jsou na obrázku 1. Nejlepší varianta je spojená s restriktivní měnovou politikou doprovázenou stejnými očekáváními ze strany veřejnosti. Tady se míra inflace snižuje a nezaměstnanost zůstává na přirozené míře.

Naopak nejhorší varianta nastane při očekávání nízké míry inflace, a tedy i restriktivní měnové politiky, ale při současném provádění expanzivní měnové politiky. Tehdy míra inflace roste a míra nezaměstnanosti klesá – ale pod přirozenou míru.

Popisované vztahy platí pouze v krátkém období, v dlouhém období se míra nezaměstnanosti vrací na přirozenou míru.

Obr. 1 Důsledky měnové politiky v modifikovaném modelu Kydlanda-Prescotta

Zdroj: KYDLAND, F.E., PRESCOTT, E.C. *Rules Rather than Discretion: Inconsistency of Optimal Plans*, Journal of Political Economy, 1995, roč. 85, č. 3, s. 473-491.

Pokud je centrální banka nezávislá na pokynech vlády, lze předpokládat vyšší pravděpodobnost provádění restriktivní měnové politiky.

Pokud centrální banka není nezávislá na vládě, charakteru měnové politiky určuje vláda. Jelikož se vláda chce udržet u moci, nejdůležitější je pro ni snižovat nezaměstnanost nebo inflaci. Zvyšuje se tak pravděpodobnost provádění expanzivní měnové politiky. Pomocí měnové expanze se vláda snaží stimulovat ekonomický růst a růst zaměstnanosti a to i za cenu růstu míry inflace.

Úspěšnost boje proti inflaci tedy předpokládá, že vláda nemá možnost aktivně zasahovat do měnové politiky. Samostatnost centrální banky v této oblasti je tak jednou z podmínek cenové stability.⁵⁵

3.4 Měření nezávislosti centrální banky

Pro potřeby hodnocení či komparování nezávislosti CB bylo třeba vyvinout nástroje, které by tento proces umožnily. Z tohoto důvodu bylo zkonstruováno několik ukazatelů.⁵⁶

Při měření nezávislosti se objevují obecné problémy spojené s kvantitativní analýzou kvalitativních faktorů.⁵⁷ Jak poznamenává Cukierman: *základní obtížnost v popisování a měření nezávislosti CB spočívá v tom, že nezávislost je determinována mnoha legislativními, institucionálními, kulturními a osobnostními faktory, z nichž jsou mnohé těžko kvantifikovatelné a některé z nich jsou veřejnosti skryty.*⁵⁸

Měření nezávislosti centrálních bank se zaměřuje na dva druhy nezávislosti – nezávislost de jure neboli právní nezávislost a nezávislost de facto neboli skutečnou nezávislost. Nezávislost centrální banky de jure je ta nezávislost, která vychází z analýzy právního rámce určujícího její postavení (zákony o centrálním bankovníctví včetně zákonu ústavních, statuty centrálních bank i podzákoné normy, které se dotýkají činnosti centrálních bank). Nezávislost de facto se rozumí nezávislost, jejíž měření je založeno na jiných než právních faktorech (tj. institucionálních, kulturních a osobnostních).

⁵⁵ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 84.

⁵⁶ JANÍČKOVÁ, L. *Nezávislost de jure versus de facto – hrozba dichotomie. Islandská národní banka*. Ekonomická revue-Central European Review of Economics Issues, 2012, č. 15, s. 64.

⁵⁷ MARTINČÍK, D. *Míra nezávislosti ČNB – minulý vývoj a vstup do EMU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2006. s. 106.

⁵⁸ CUKIERMAN, A. *Central Bank Strategy, Credibility, and Independence: Theory and Evidence*. MIT Press, 1992, s. 349.€

3.4.1 Měření nezávislosti „de jure“

Měření nezávislosti de jure jsou prováděny na základě odpovědí na předem stanovené otázky a jejich bodovém hodnocení a výpočtu souhrnného indexu.⁵⁹ Zřejmě první konstrukci indexu pro hodnocení de jure vytvořili **Bade a Parkin**⁶⁰. Zaměřují se na hodnocení oblasti jmenování bankovní rady a posouzení otázky, zda má banka autonomii pro vykonávání monetární politiky. Jejich index nepožaduje dodržování cenové stability jako hlavní cíl.⁶¹

Konstrukce indexu obsahuje následující tři kritéria:

1. Je představitel vlády členem bankovní rady?
2. Jmenuje vláda některé členy bankovní rady?
3. Má vláda konečné slovo při formulování a realizaci měnové politiky?

Odpověď „ano“ je hodnocena 0 body a odpověď „ne“ 1 bodem. Výsledek získáme prostým součtem.⁶² Nezávislost je nejvyšší při dosažení třech bodů.

Na tento index navazuje později Alesina⁶³, který ho rozšiřuje o další kritérium:

4. Je centrální banka povinna nakupovat krátkodobé pokladniční poukázky?

Hodnocení zůstává zachováno.

Dále lze míru nezávislosti centrální banky de jure měřit také GMT indexem či LS indexem. I když jsou otázky u použitých indexů podobné, použití dvou indexů místo jednoho pomůže lépe odhalit všechny legislativní změny.⁶⁴

⁵⁹ MARTINČÍK, D. *Míra nezávislosti ČNB – minulý vývoj a vstup do EMU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2006. S. 107.

⁶⁰ BADE, R., PARKIN, M. *Central Bank Laws and Monetary Policy*. Department of Economics, University of Western Ontario. 1988. 36 s.

⁶¹ JANÍČKOVÁ, L. *Nezávislost de jure versus de facto – hrozba dichotomie*. Islandská národní banka. Ekonomická revue-Central European Review of Economics Issues, 2012, roč. 15, s. 64.

⁶² SOUKUP, P. *Měření nezávislosti centrální banky*, Bankovníctví, č. 5, 1998, s. 20.

⁶³ ALESINA, A. *Politics and business cycles in industrial democracies*, Economic Policy, 1989, roč. 4, č. 8, s. 55-98.

⁶⁴ MARTINČÍK, D. *Míra nezávislosti ČNB – minulý vývoj a vstup do EMU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2006. s. 107.

Index Grilli-Masciandaro-Tabellini (GMT)

Index GMT byl zkonstruován v roce 1991 a patří k nejpoužívanějším. Je poměrně jednoduchý a zabírá velkou šíři aspektů nezávislosti – politickou a ekonomickou.

Politická nezávislost je definována jako pravomoc centrální banky zvolit si hlavní cíl měnové politiky. Tato pravomoc je závislá na jmenovací proceduře členů vrcholného vedení banky, vztahu vrcholného vedení banky a vlády a formálním vymezením odpovědnosti centrální banky za měnovou politiku.⁶⁵

Politickou nezávislost měříme 8 otázkami:

1. Guvernér není jmenován vládou?
2. Je jmenován na více než 5 let?
3. Celá bankovní rada není jmenována vládou?
4. Je jmenována na více než 5 let?
5. Účast představitele vlády v bankovní radě není nařízena?
6. Souhlas vlády s měnovou politikou není vyžadován?
7. Má CB uloženo zákonem sledovat měnovou stabilitu?
8. Existuje zákonné opatření pro řešení konfliktu mezi vládou a CB?

Ekonomická nezávislost je možnost volby nástrojů k dosažení stanovených cílů. Je určena k omezení možnosti úvěrovat vládu a typem měnových nástrojů, které jsou pod kontrolou CB.

Měření ekonomické nezávislosti probíhá pomocí následujících 7 otázek:

1. Možnost přímého úvěrování vlády není automatická?
2. Je přímý úvěr poskytován za tržní úrokovou míru?
3. Je přímý úvěr vládě poskytován na přechodnou dobu?
4. Je přímý úvěr vládě poskytován v omezené výši?
5. Je omezena účast centrální banky na primárním trhu veřejného dluhu?
6. Je diskontní sazba určována bankovní radou?
7. Centrální banka provádí dohled (vůbec ho neprovádí, podílí se na něm s dalším orgánem, provádí ho sama)?

⁶⁵ MARTINČÍK, D. *Míra nezávislosti ČNB – minulý vývoj a vstup do EMU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2006. s. 108.

Kladná odpověď na každou otázku znamená 1 bod, záporná odpověď 0 bodů. U poslední otázky ekonomické závislosti je odpověď „vůbec neprovádí“ hodnocena 2 body, „podílí se na něm spolu s jiným orgánem“ 1 bodem a odpověď „provádí ho sama“ představuje 0 bodů. Celkový možný součet bodů je 16 bodů – 8 bodů u politické a 8 bodů u ekonomické nezávislosti. Vyšší počet bodů znamená vyšší nezávislost centrální banky.⁶⁶

Index Loungani-Sheets (LS)

Tento index z roku 1997 kombinuje různé předchozí přístupy a rozlišuje mezi cílovou nezávislostí, ekonomickou nezávislostí a politickou nezávislostí. Cílová nezávislost je možnost CB určovat svobodně konečné cíle měnové politiky a je užší pojem než politická nezávislost v indexu GMT. Nebere totiž, na rozdíl od GMT, v úvahu politické síly ovlivňující CB poté, co již stanovila své cíle – pouze toto označuje LS jako politickou nezávislost. Ekonomická nezávislost je totožná s pojmem ekonomické nezávislosti u GMT. Měření se skládá ze 14 otázek:

1. Obsahuje zákon o centrální bance ustanovení o cenové stabilitě jako ústřední makroekonomický cíl centrální banky?
2. Kontroluje centrální banka nástroje měnové politiky (1/operace na volném trhu, 2/povinné minimální rezervy, 3/diskontní sazbu)?
3. Existuje závazný právní limit na přímé financování vlády centrální bankou?
4. Může vláda získat přímý úvěr od centrální banky?
5. Podléhá centrální banka nařízením vlády při provádění měnové politiky?
6. Může být guvernér odvolán výkonnou mocí nebo parlamentem v případě konfliktu týkajícího se měnové politiky?
7. Přesahuje funkční období guvernéra volební cyklus?
8. Přesahuje funkční období členů bankovní rady volební cyklus?
9. Je guvernér jmenován výkonnou mocí?
10. Je některý z členů bankovní rady jmenován výkonnou mocí?
11. Je počet členů bankovní rady jmenovaných výkonnou mocí větší než počet členů jmenovaných jinými orgány?
12. Může se představitel vlády nebo vládní úředník zúčastnit zasedání bankovní rady?
13. Má představitel vlády nebo vládní úředník v bankovní radě hlasovací právo?

⁶⁶ MARTINČÍK, D. *Míra nezávislosti ČNB – minulý vývoj a vstup do EMU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2006. s. 108.

14. Má představitel vlády nebo vládní úředník v bankovní radě právo veta?

Cílové nezávislosti se týká otázka č. 1, ekonomické nezávislosti se týkají otázky č. 2-5, zbývající otázky testují politickou nezávislost. Bodové hodnocení kladných odpovědí na otázky 1,3,7, a 8 je 1 bod, záporná odpověď představuje 0 bodů. U otázky č. 2 počítáme za každý nástroj v rukou CB 1/3 bodu. U otázek 4,5,6 a 9-14 je jedním bodem hodnocena záporná odpověď a 0 body odpověď kladná, odpovědi, jež nevyznívají jednoznačně, jsou hodnoceny 0,5 body. Čím více bodů, tím vyšší míra nezávislosti.⁶⁷

Eijffinger a Schaling zkonstruovali tzv. asymetrický index politické nezávislosti CB na základě toho, zda je za měnovou politiku odpovědná pouze CB (2 body), zda tuto odpovědnost sdílí s vládou (1 bod) nebo zda je odpovědná jen vláda (0 bodů). Zda není v bankovní radě přítomen zástupce vlády a zda je více než polovina členů bankovní rady jmenována nezávisle na vládě. V případě kladných odpovědí na ty to dvě otázky obdrží CB po jednom bodu. Ke konečnému počtu bodů přidávají autoři vždy jeden bod, závěrečný počet bodů je tedy v rozmezí 1 – 5 bodů.⁶⁸

Asi nejrozsáhlejší prací na téma měření nezávislosti CB je kniha **Cukiermana**⁶⁹. Jeho index právní nezávislosti se odlišuje od výše uvedených počtem kritérií a především širší škálou hodnocení. Šestnáct kritérií rozdělil do čtyř skupin:

1. Kritéria vztahující se k osobě guvernéra
 - délka funkčního období guvernéra?
 - kdo jmenuje guvernéra?
 - podmínky odvolání guvernéra?
 - může guvernéř zastávat další funkce?
2. Kritéria pokrývající problematiku vztahu CB a vlády
 - kdo formuluje měnovou politiku?
 - kdo má konečné slovo v případě konfliktu mezi bankou a vládou?
 - může se centrální banka aktivně účastnit sestavování státního rozpočtu?

⁶⁷ LOUNGANI, P., SHEETS, N. *Central Bank Independence, Inflation and Growth in Transition Economies*. Journal of Money, Credit and Banking, roč. 29, č. 3, 1997, s. 381-399.

⁶⁸ EIJJFINGER, S.C.W., SCHALING, E., *Central bank autonomy in twelve industrial countries*. Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review, č. 184, 1993, s. 49-89.

⁶⁹ CUKIERMAN, A. *Central Bank Strategy, Credibility and Autonomy*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press 1992.

3. Kritéria cíle CB

- je cenová stabilita jediným, hlavním, nebo dílčím cílem?

4. Kritéria zabývající instrumentální nezávislostí centrální banky.

- jsou omezeny přímé úvěry vládě?
- jsou omezeny sekuritizované úvěry vládě?
- kdo rozhoduje o termínech splácení půjček?
- kdo jsou potenciální dlužníci centrální banky?
- je limitován rozsah půjček?
- jak je limitována doba splatnosti půjček?
- jaké jsou úrokové sazby na půjčky vládě?
- může banka nakupovat vládní cenné papíry na primárním trhu?⁷⁰

Odpovědím je pak přiřazeno bodování mezi 0 až 1 bodem, hodnoty jsou dále agregovány do osmi mezikritérií a následně lze vytvořit index právní nezávislosti CB.⁷¹

Cukierman v souvislosti s konstrukcí tohoto indexu provedl srovnání výsledků pro tranzitivní ekonomiky, tedy ekonomiky, které leží někde mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Jeho šetření ukázalo, že v porovnání se zbytkem tranzitivních ekonomik má Česká republika centrální banku s nejvyšší nezávislostí (viz tab. 1).

⁷⁰ SOUKUP, P. Měření nezávislosti centrální banky, *Bankovníctví*, č. 5, 1998, s. 21.

⁷¹ KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislosti centrální banky a výsledky její politiky*, *Finance a úvěr*, 1999, č. 49, č. 10, s. 566.

Tab. 1 Nezávislost tranzitivních ekonomik - Cukierman

Země	Cukierman
Bulharsko	0,55
Česká	0,73
Litva	0,28
Maďarsko	0,67
Moldávie	0,38
Polsko	0,46
Rumunsko	0,34
Slovinsko	0,63
Slovensko	0,62

Zdroj: CUKIERMAN, E. *Central bank reform, liberalization and inflation in transition economies-an international perspective*. Journal of Monetary Economics, č. 49, 2002. s. 237-264.

Shrneme-li předchozí, pak lze hodnocení nezávislosti centrální banky de jure rozdělit na dva základní proudy. První proud, kdy autoři a jejich následníci (např. Bade a Parkin, Grilli a kol.) využili hodnocení pomocí binární soustavy, přičemž váhy jednotlivých ukazatelů jsou fixní. Druhý proud (např. Cukierman) využívá váženého hodnocení.⁷²

3.4.2 Měření nezávislosti „de facto“

Měření nezávislosti de facto, neboli skutečné nezávislosti je obtížnější než měření de juro. Jak již bylo zmíněno výše, na skutečnou nezávislost CB má vliv mnoho faktorů, mezi nimiž lze identifikovat historické a kulturní pozadí země, osobní charakteristiky všech členů bankovní rady, kvalitu výzkumného oddělení CB a další. Tyto faktory nelze přímo kvantifikovat, a proto byly vyvinuty 3 možné způsoby, jak skutečnou nezávislost aproximovat.

Prvním způsobem je **dotazníková metoda** založená na odpovědích specialistů na měnovou politiku a zástupců CB dané země. Dotazník obsahoval otázky v následujících 5 oblastech:

1. Legislativní aspekty nezávislosti
2. Skutečná praxe při aplikaci legislativy, která se CB dotýká

⁷² BANAIAN, King. *Measuring Central bank independence: ordering, ranking or scoring?* Working paper, Saint Cloud State University, 2008. 32 s .

3. Nástroje měnové politiky a její kontroly
4. Střednědobé cíle a indikátory
5. Cíle měnové politiky a jejich relativní váha při rozhodování.

Tuto metodu uvedl Cukierman. Body jsou agregovány do výsledku a to buď váženým, nebo prostým průměrem. Vážený průměr označujeme jako QVAW a prostý jako QVAU.

Dotazník obsahuje následující otázky:

1. Funkční období guvernéra a vlády se překrývají:
 - málo (1),
 - často (0,5),
 - významně (0).
2. Omezení půjček vládě v praxi je dodržováno:
 - plně (1),
 - často (0,66),
 - málo (0,33),
 - vůbec (0).
3. Řešení konfliktů ohledně měnové politiky mezi centrální bankou a vládou:
 - ve prospěch banky (1),
 - nerozhodně (0,5),
 - ve prospěch vlády (0).
4. Kdo rozhoduje o rozpočtu banky?
 - většinou sama (1),
 - společně s vládou (0,5),
 - pouze vláda/parlament (0).
5. Kdo rozhoduje o platech/rozdělení zisku v bance?
 - sama / zákonem (1),
 - spolu s vládou (0,5),
 - vláda/parlament (0).

6. Stanoveny kvantitativní cíle peněžní zásoby
 - ano a jsou plněny (1),
 - ano a jsou částečně plněny (0,66),
 - ano a jsou špatně plněny (0,33),
 - nejsou stanoveny (0).
7. Úroková míra používána jako cíl měnové politiky
 - ano (0),
 - ne (1).
8. Je cenová stabilita skutečnou prioritou?
 - nejvyšší (1),
 - prioritou je kurz (0,66),
 - ještě jiné cíle (0,33),
 - není cílem (0).
9. Poskytuje banka dotované úvěry průmyslu?
 - ne (1),
 - částečně (0,66),
 - ano (0,33),
 - rozsáhlé (0).⁷³

Čísla v závorkách udávají počet bodů za jednotlivé odpovědi.

Druhým způsobem pro měření skutečné nezávislosti je „**míra obratu**“ **guvernéra** ve funkci. Je vypočítána jako reciproční hodnota skutečného funkčního období. Příkladem k opodstatnění zavedení této veličiny je situace v Argentině, kde zákonem dané čtyřleté funkční období guvernéra není dodržováno z důvodu existující tradice, kdy při změně vlády nebo jejího ministra financí nabízí guvernér CB svou rezignaci. Platí, že čím méně se střídají guvernéri ve funkci (tedy čím delší je jeho funkční období), tím vyšší je skutečná nezávislost centrální banky.

Posledním – třetím způsobem určení skutečné nezávislosti CB je **index politické zranitelnosti** CB. Index je definován jako ta část politických změn, které jsou v dalším politickém období následovány výměnou guvernéra CB. Základním poznatkem z aplikace tohoto indexu je, že v rozvinutých zemích je frekvence výměny guvernéra CB během tří

⁷³ SOUKUP, P. *Měření nezávislosti centrální banky*, Bankovníctví, č. 5, 1998, s. 21.

měsíců po uplynutí jeho funkčního období daného zákona desetkrát větší než v jiných obdobích, zatímco u rozvojových zemí je tato frekvence jen 2,2krát větší než v jiných obdobích. To naznačuje, že v rozvojových zemích je skutečné funkční období guvernérů CB ovlivňováno chováním politiků mnohem více, než v rozvinutých zemích. Politická nestabilita způsobuje nestabilitu v CB a snižuje takto její nezávislost.

3.5 Vztah nezávislosti a míry inflace centrální banky

Všechny centrální banky mají společný úkol, a to bojovat proti inflaci. Zdá se, že je mnohem bezpečnější ponechat měnovou politiku v rukou bankovních úředníků, než v rukou politiků.⁷⁴ Převážná většina empirických prací zabývajících se zkoumáním vztahu mezi mírou inflace a mírou nezávislosti CB došla k závěru, že mezi těmito veličinami existuje významný negativní vztah.⁷⁵ V této části práce se budu zabývat výsledky nejvýznamnějších studií.

Problematické měření nezávislosti centrální banky bylo v posledních letech věnováno mnoho studií. Mezi vyšší mírou nezávislosti a nižší mírou inflace byl prokázán pozitivní vztah a to jak v zemích OECD (Alesina Summers, 1993); (Cukierman, 1992); (Grilli, Masciandaro, Tabellini, 1991) tak i v tranzitivních ekonomikách (Loungani, Sheets, 1997).

Zkoumáním vztahu nezávislosti a míry inflace se zabývali především studie Alesina-Summers, Eijffinger-Shaling a Cukierman-Webb. Kromě druhé studie, která nachází vztah pouze pro politický index GMT, docházejí všechny studie k závěru, že vyšší nezávislost CB je spojena s nižší mírou a volatilitou inflace.⁷⁶

Podle Revendy však vztah mezi stupněm samostatnosti centrální banky a mírou inflace nelze považovat za zcela jednoznačný, a to z následujících základních důvodů⁷⁷:

- stupeň samostatnosti určuje především příslušná zákonná úprava, nicméně svou roli mají i takové skutečnosti jako například konsenzus mezi centrální bankou a vládou o nutnosti antiinflační politiky, osobnost guvernéra CB apod.;

⁷⁴ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 88.

⁷⁵ KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislosti centrální banky a výsledky její politiky*, Finance a úvěr, 1999, č. 49, č. 10, s. 566.

⁷⁶ KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislosti centrální banky a výsledky její politiky*, Finance a úvěr, 1999, č. 49, č. 10, s. 566.

⁷⁷ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. s. 88.

- některým centrálním bankám, které měly nebo stále mají dlouhou dobu vysoký stupeň nezávislosti (Německo, Švýcarsko), se inflaci nepodařilo vždy úspěšně čelit;
- v zemích, kde je srovnatelný stupeň nezávislosti centrální banky, je různá míra inflace, ale rozdílné stupně nezávislosti nemusejí být příčinami rozdílných měr inflace.

V následující tabulce jsou shrnuty obecné výsledky a metodologie hlavních empirických prací na téma vliv nezávislosti centrální banky a míry inflace.

Tab. 2 Souhrn výsledků empirických prací

Studie	Období	Použité indexy	Počet zemí	Výsledky (významný negativní vztah)	Ostatní vysvětlující veličiny
GMT (1991)	1950-89	GMT	18	ano	3 aproximace politické nestability
Cukierman (1992)	1950-89	LVAW, QVAW, TOR	70 ^a	ano ^{b,d}	-
Alesina - Summers (1993)	1955-88	kombinace AL a GMT	16	ano	-
Eijffinger - Schaling (1993)	1972-91	AL, BP, ES, GMT	12	ano	-
Al-Mahrubi - Willet (1995)	1973-89	AL, GMT, LVAW	21	ano	Otevřenost ekonomiky, PD, EFIX, CORP
Cukierman - Webb (1995)	1950-89	Politická zranitelnost	64 ^a	ano ^{c,d}	Politická nestabilita, politický režim
Fischer (1995)	1960-92	GMT	18	ano	-
Bleaney (1996)	1973-89	LVAW	17	ano	CORP
Campillo a Miron (1998)	1973-94	LVAW	62 ^a	ne	lagCPI, politická nestabilita, IMP, HDP, HDPp.c, EFIX, BD
Fuhrer (1997)	1950-89	LVAW	70 ^a	ne ^d	UNE, BD, IR, HDP, BB, lagCPI

Zdroj: KOTLÁN, V. FRAIT, J. *Empirie vztahu mezi mírou nezávislosti centrální banky a výsledky její politiky*. Finance a úvěr, 49, č. 10, 1999, s. 566.

Pozn.: indexy nezávislosti: GMT – Grilli , LVAW – vážený index právní nezávislosti, QVAW – vážený index skutečné nezávislosti založený na dotazníkové metodě, TOR – míra obratu guvernéra, vše Cukierman 1992, AL – Alestina 1988, BP – Blade – Parkin 1982, ES Eijffinger – Schaling 1992.

Vysvětlivky: ^a – studie, které pracovaly s rozvinutými i rozvojovými zeměmi
^b – LVAW pro rozvinuté země, TOR pro rozvojové země
^c – vzhledem k definici indexu zranitelnosti se jedná ve skutečnosti o pozitivní vztah
^d – studie používá místo míry inflace míru depreciace peněz

Z tabulky vyplývá, že kromě posledních dvou studií se všichni autoři shodli, že platí vztah: čím vyšší nezávislost CB, tím nižší míra inflace.

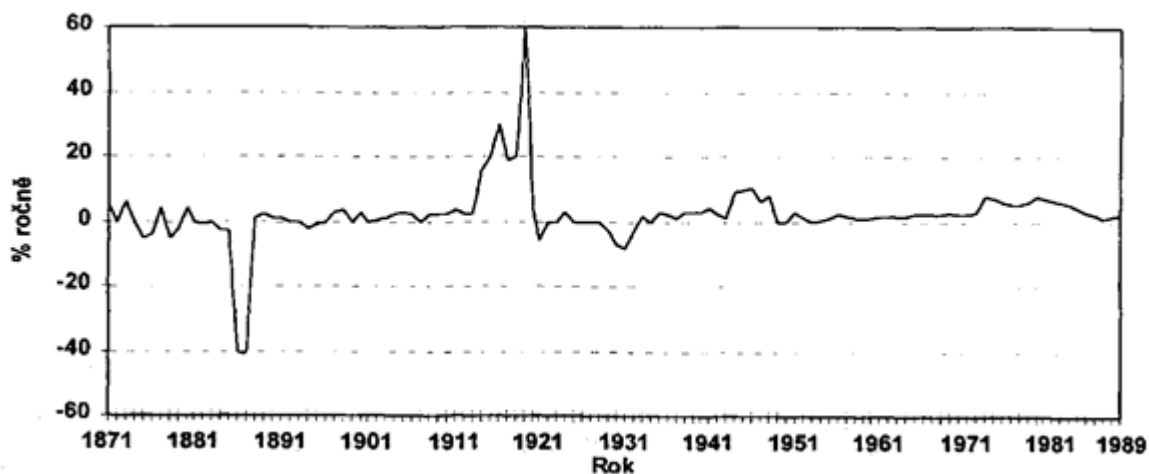
Cukierman a Webb se zabývali zkoumáním vlivu politické nestability na inflaci. Základním důvodem pro toto zkoumání bylo podezření, že v méně stabilním politickém prostředí budou mít politici větší snahu sledovat časově nekonzistentní politiky a výnosy ze „seignorage“ – inflační daně. Koeficient těchto indexů je většinou nevýznamný, a pokud je významný, nesnižuje vysvětlovací schopnost míry nezávislosti centrální banky.

Výše zmíněné poslední 2 studie mají několik společných rysů: jsou nejčerstvější, zkoumají vliv mnoha dalších faktorů na inflaci a především obě docházejí k závěru, že mezi nezávislostí centrální banky a inflací neexistuje významný vztah. Campillo a Miron zvažují kromě nezávislosti definované indexem LVAW ještě vliv minulé inflace (lagCPI) přibližující averzi obyvatel vůči inflaci, politické nestability, poměru dovozů k HDP (IMP), růst HDP, HDP na hlavu (HDPp.c.), režimu měnového kurzu (EFIX), poměru veřejného dluhu a HDP (PD). Výsledky studie se liší v případě, že se analýza rozdělí na studii pro rozvojové a rozvinuté země. Významný negativní vztah mezi nezávislostí centrální banky a inflací je u rozvinutých zemí, což znamená, že čím nezávislejší centrální banka, tím lepší výsledky. Zatímco u rozvojových zemí můžeme vidět významný pozitivní vztah. Závěr práce Fuhrera je způsoben stejnými faktory.⁷⁸

Významný negativní vztah mezi nezávislostí CB a mírou inflace potvrzuje studie Capiého a Wooda a grafy publikované v ní. Ukazují, že průměrná míra inflace pro nezávislé CB v letech 1871-1989 je méně volatilní a nižší než pro závislé centrální banky.⁷⁹

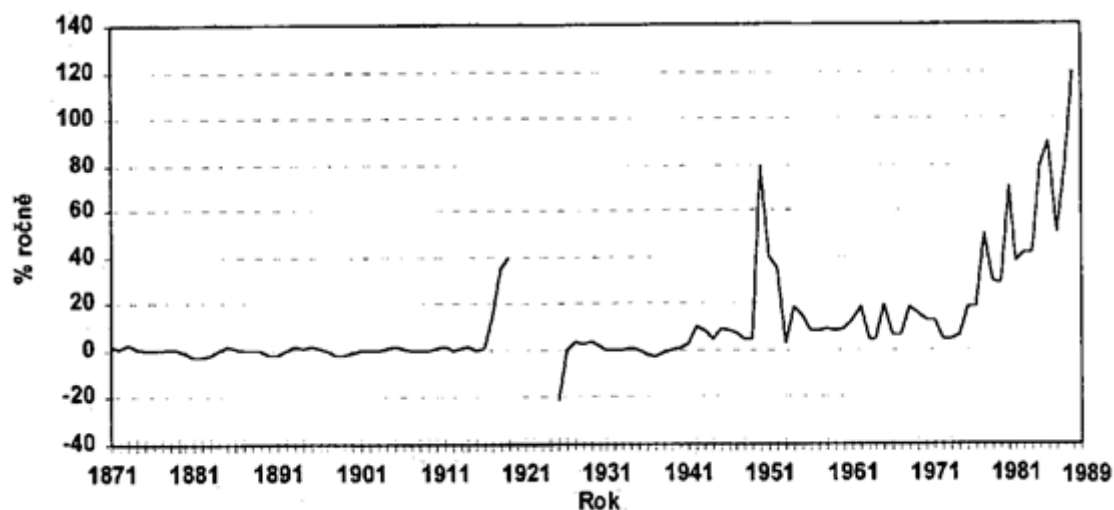
⁷⁸ KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislost centrální banky a výsledky její politiky*, Finance a úvěr, 1999, č. 49, č. 10, s. 566.

⁷⁹ CAPIE, F., WOOD, G. *Money Over Two Centuries: Selected Topics in British Monetary History*. Oxford: Oxford University Press, 1991. s. 40.

Obr. 2 Průměrná míra inflace pro nezávislé CB (1871 – 1989)

Zdroj: CAPIE, F., WOOD, G. *Money Over Two Centuries: Selected Topics in British Monetary History*. Oxford: Oxford University Press, 1991. s. 40.

Obr. 3 Průměrná míra inflace pro závislé CB (1871-1989)

Zdroj: CAPIE, F., WOOD, G. *Money Over Two Centuries: Selected Topics in British Monetary History*. Oxford: Oxford University Press, 1991. s. 40.

Adam Posen se však domnívá, že korelace mezi nezávislostí CB a průměrnou inflací může být výsledkem tzv. třetího faktoru – kultury či tradice měnové stability v konkrétní zemi.⁸⁰

⁸⁰ POSEN, A. *Declarations Are Not Enough: Financial Sector Sources of Central Bank Independence*, NBER Macroeconomic Annual, 1995, č. 10. s. 253-274.

Také Alesina a Summers se pokouší najít vztah mezi nezávislostí centrální banky a inflací. Porovnávají mj. míru nezávislosti centrální banky s průměrnou inflací a jejím rozptylem pro konkrétní země. Výsledky jejich práce můžeme vidět v následujícím grafu.⁸¹

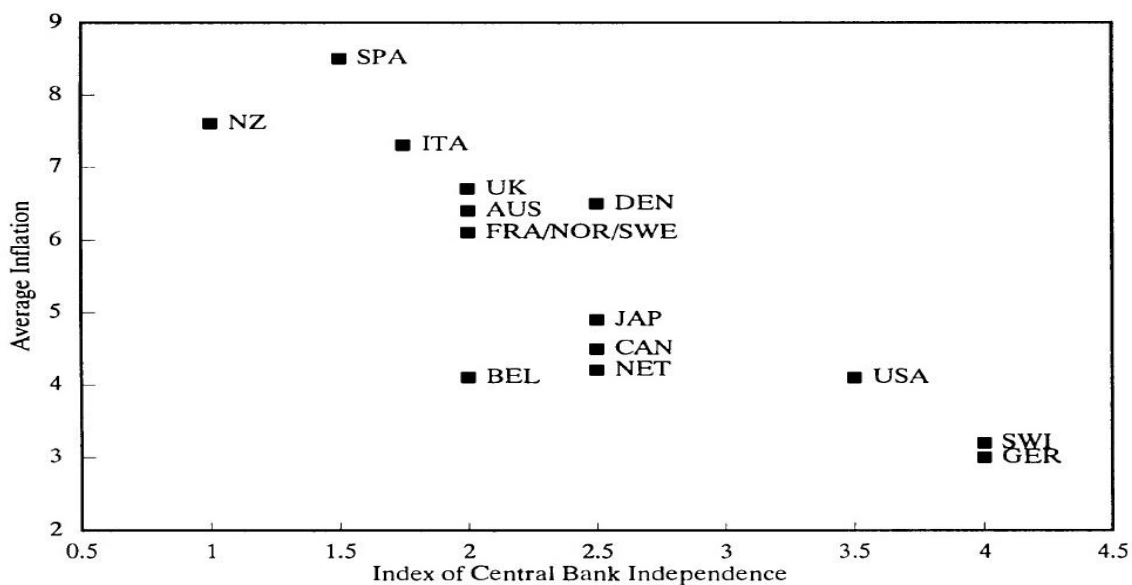

FIG. 1a. Average Inflation

Obr. 4 Vztah nezávislosti CB a míry inflace ve vybraných zemích

Zdroj: ALESINA, A. SUMMERS, L. *Central Bank Independence and Macroeconomic performance: some comparative evidence*. Journal of Money, Credit and Banking, 1993, roč. 25, č. 2, s. 155.

Na ose x je vynesena index nezávislosti centrální banky a na ose y průměrná inflace. Jak je z grafu patrné, nejvíce nezávislími jsou centrální banky Švýcarska a Německa. Naopak nejvíce závislé jsou centrální banky Nového Zélandu a Španělska. Z grafu lze vyčíst téměř dokonalý korelační vztah mezi nezávislostí a inflací.

⁸¹ ALESINA, A. SUMMERS, L. *Central Bank Independence and Macroeconomic performance: some comparative evidence*. Journal of Money, Credit and Banking, 1993, roč. 25, č. 2, 162 s.

4 Hodnocení nezávislosti vybraných centrálních bank

V této kapitole si ukážeme, jakým způsobem jsme navrhli metodiku výpočtu nezávislosti centrální banky. Dále si popíšeme nezávislost vybraných centrálních bank a určíme hodnoty indexu nezávislosti těchto bank. Na závěr porovnáme námi naměřené hodnoty s hodnotami, které byly ekonomy naměřeny v minulosti.

4.1 Návrh metodiky výpočtu nezávislosti CB

Při návrhu metodiky výpočtu indexu nezávislosti centrální banky vycházíme především z dotazníkového průzkumu provedeného Maxwellem Fryem koncem 90. let 20. století. Šedesát reprezentantů centrálních bank označovalo ty faktory, které považovali za nejdůležitější pro vysokou míru nezávislosti. Výsledky jsou uvedeny v tabulce 3.

Tab. 3 Dotazník M. Fry – charakteristiky nezávislé centrální banky

Charakteristika	Důležitost v %
Instrumentální nezávislost při plnění cílů	80
Možnost formovat samostatně měnovou politiku	45
Existence cílů daných zákonem	38
Možnost samostatně si určovat cíle	22
Nezávislost na politické moci	20
Existence pravidel pro délku úřadu členů řídicího orgánu	18
Nemožnost financovat vládní deficit	10

Vlastní úprava dle: FRY, M. *Central banking and economic development*. London: Springer US, 1999, roč. 3, č. 4, s. 49.

Z tabulky vyplývá, že za nejdůležitější charakteristiku nezávislé centrální banky považují její představitelé instrumentální oblast nezávislosti. Do této oblasti jsme zařadili tyto charakteristiky: Instrumentální nezávislost při plnění cílů. Jako druhé nejdůležitější kritérium lze považovat politickou nezávislost, kam jsme zařadili: Možnost samostatně formovat měnovou politiku, nezávislost na politické moci a existence pravidel pro délku úřadu člena řídicího orgánu. Jako poslední následuje nezávislost cílová – existence cílů daných zákonem, možnost samostatně si určovat cíle. Nemožnost financovat vládní deficit se dá považovat za nezávislost finanční nebo také ekonomickou. V dotazníku tato oblast dostala sice nejméně bodů, ale podle našeho názoru je ekonomická nezávislost, a tedy i nemožnost úvěrovat vládu, velice důležitá, a proto jsme ji pro konstrukci našeho indexu nezávislosti CB sloučili s nezávislostí instrumentální.

Dále jsme vycházeli z teoretického vymezení nezávislosti a z jednotlivých indexů uvedených v podkapitole Měření nezávislosti „de jure“.

Jelikož jednotlivá kritéria pro hodnocení nezávislosti centrální banky nejsou stejně důležitá, musíme stanovit jejich váhy. Nejprve jsme určili pořadí důležitosti jednotlivých typů nezávislosti. Dle tohoto pořadí jsme jim přiřadili body. Nejdůležitějšímu kritériu přiřadíme číslo k ($k=m$ =počet kritérií), druhému $k-1$ a nejméně důležitému kritériu číslo 1. Jako nejdůležitější jsme podle výše zmíněného dotazníku zvolili instrumentální a ekonomickou nezávislost centrální banky (3 body), dále kritérium politické nezávislosti (2 body) a nejméně bodů dostala nezávislost cílová (1 bod). Poté jsme pro každý typ nezávislosti vypočetli váhy dle bodů. Výpočet byl proveden pomocí metody pořadí. Uspořádaným kritériím přiřadíme body $k, k-1, \dots, 1$. Váhu v_i získáme vzorcem:⁸²

$$v_i = \frac{b_i}{\Sigma b_i}; \quad (1)$$

$$\Sigma b_i = \frac{k*(k+1)}{2}. \quad (2)$$

Tab. 4 Výpočet váhy kritérií

	Instrumentální a ekonomická nezávislost	Politická nezávislost	Cílová nezávislost
Pořadí	1	2	3
b_i	3	2	1
v_i	0,5	0,33	0,17

Vlastní zpracování dle: Metody stanovení vah kritérií. Rozhodovací procesy [online]. 2011 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.rozhodovaciproceny.cz/vickriterialni-rozhodovani/2-1-metody-stanoveni-vah-kriterii.html>

Výsledek zaokrouhlujeme na dvě desetinná místa.

Pro každé kritérium jsme vybrali několik otázek, které jsou pro danou oblast nezávislosti centrální banky charakteristické (viz tabulka 5). Odpovědi na tyto otázky byly hodnoceny od jednoho do tří bodů. U jednotlivých oblastí nezávislosti poté určíme průměr tohoto hodnocení

⁸² Metody stanovení vah kritérií. *Rozhodovací procesy* [online]. 2011 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.rozhodovaciproceny.cz/vickriterialni-rozhodovani/2-1-metody-stanoveni-vah-kriterii.html>

a vynásobíme ho vypočtenou váhou pro dané kritérium. Na závěr tyto výsledky sečteme a získáme tak celkovou nezávislost centrální banky. Čím více bodů centrální banka získala, tím více nezávislá je.

Tab. 5 Konstrukce vlastního indexu

	váha	body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
• <i>Ano</i>		1
• <i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
• <i>Ano</i>		3
• <i>Ne</i>		1
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
• <i>Ano</i>		3
• <i>Ne</i>		1
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
• <i>Ano</i>		1
• <i>Ne</i>		3
Politická nezávislost	0,33	
Je guvernér jmenován vládou?		
• <i>Ano</i>		1
• <i>Ne</i>		3
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
• <i>Méně než 4 roky</i>		1
• <i>5 let</i>		2
• <i>6 let a více</i>		3
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
• <i>Ano</i>		1
• <i>Ne</i>		3
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
• <i>V případě ztráty způsobilosti či při závažném pochybení</i>		3
• <i>Jiné důvody</i>		1
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
• <i>Ano</i>		3
• <i>Ne</i>		1
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
• <i>Ano</i>		1
• <i>Ne</i>		3
Může vláda úkolovat CB?		
• <i>Ano</i>		1
• <i>Ne</i>		3
Cílová nezávislost	0,17	
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
• <i>Jediným</i>		3
• <i>Hlavním</i>		2
• <i>Dílčím</i>		1
Stanovuje si CB své cíle sama?		
• <i>Ano</i>		3
• <i>Ne</i>		1

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Nezávislost České národní banky

Centrální banka České republiky - Česká národní banka (ČNB), vznikla po rozpadu Československé republiky. Svou činnost zahájila 1. ledna 1993. Nezávislost ČNB je upravena Ústavou ČR 1/1993 Sb. a zákonem č. 6/1993 Sb., o ČNB, ve znění pozdějších předpisů. V oblasti měnové politiky je téměř neomezenou institucí, plně v souladu s požadavky Evropské unie. Měnový cíl si ČNB stanovuje sama a vláda má pouze poradní roli.

Vrcholným rozhodovacím a řídicím orgánem je sedmičlenná bankovní rada v čele s guvernérem. Členy bankovní rady jmenuje prezident bez asistence vlády. Funkční období všech členů je šest let (s možností jednoho dalšího období), je tedy delší než funkční období vlády. Guvernér i členové bankovní rady mohou být odvoláni pouze při ztrátě způsobilosti k právním úkonům nebo jsou-li odsouzeni za trestný čin, nikoliv však z politických důvodů.

Hlavním cílem ČNB je udržovat vnitřní a vnější stabilitu měny. Česká národní banka dále pečuje o finanční stabilitu a o bezpečné fungování finančního systému v České republice. Pokud tím není dotčen hlavní cíl, podporuje ČNB obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu a obecné hospodářské politiky v Evropské unii se záměrem přispět k dosažení cílů EU. Nástroje v oblasti měnové politiky si ČNB stanovuje také sama.

Tato centrální banka vystupuje jako banka státu se zákazem jeho přímého úvěrování. Představitelé vlády se mohou účastnit zasedání bankovní rady, ale nemají zde hlasovací práva. ČNB je povinna nejméně dvakrát ročně předkládat Poslanecké sněmovně zprávu o měnovém vývoji a jednou ročně předkládat zprávu o finanční stabilitě, zprávu o výkonu dohledu nad finančním trhem a zprávu o výsledku hospodaření.

Česká národní banka si svůj rozpočet sestavuje sama, ale zprávu o výsledku hospodaření schvaluje Poslanecká sněmovna.⁸³

V následující tabulce jsou na základě výše navržené metodiky výpočtu indexu nezávislosti kvantifikovány oblasti nezávislosti pro ČNB.

⁸³ Zpracováno dle: *Česká národní banka* [online]. 2011 [cit. 2013-07-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

Tab. 6 Výpočet indexu nezávislosti ČNB

	Váha	Body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	2,5
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
<i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
<i>Ano</i>		3
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
<i>Ano</i>		3
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
<i>Ano</i>		1
Politická nezávislost	0,33	3
Je guvernér jmenován vládou?		
<i>Ne</i>		3
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
<i>6 let a více</i>		3
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
<i>Ne</i>		3
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
<i>V případě ztráty způsobilosti či při závažném pochybení</i>		3
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
<i>Ano</i>		3
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
<i>Ne</i>		3
Může vláda úkolovat CB?		
<i>Ne</i>		3
Cílová nezávislost	0,17	2,5
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
<i>Hlavním</i>		2
Stanovuje si CB své cíle sama?		
<i>Ano</i>		3
Celková nezávislost		2,67

Zdroj: vlastní zpracování dle: Česká národní banka [online]. 2011 [cit. 2013-07-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.

4.3 Nezávislost Evropské centrální banky

Evropská centrální banka (ECB) začala fungovat v roce 1998 jako první nadnárodní banka na světě. Se svým sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem je centrální bankou všech zemí eurozóny a je považována za nejvíce nezávislou centrální banku na světě. Provádí měnovou politiku 17 zemí Evropské unie, které přijaly euro jako svou měnu. Společně se všemi národními centrálními bankami EU tvoří Evropský systém centrálních bank. Jejím hlavním cílem je udržovat cenovou stabilitu (nízkou míru inflace). Dalším cílem, aniž by byl dotčen cíl cenové

stability, je podpora hospodářské politiky ve společenství se záměrem přispět k dosažení cílů společenství.

Prvním východiskem pro nezávislost ECB je Smlouva o založení Evropského společenství a Statut Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. Při procesu tvorby nezávislosti centrální banky se vycházelo ze tří již existujících modelů bank. Vzorem se staly německá centrální banka, britská centrální banka a centrální banka USA. ECB pracuje naprosto nezávisle, není podřízena žádnému jinému orgánu EU ani orgánům členských států.

V čele ECB je Rada guvernérů, která se skládá z členů výkonné rady ECB a guvernérů národních bank států eurozóny. Rada guvernérů jako hlavní rozhodovací orgán ECB, zodpovídá za rozhodování o měnové politice a jejich nástrojích. Funkční období guvernérů musí být alespoň pět let. Odvolání z funkce je možné pouze při ztrátě způsobilosti k výkonu funkce či závažného pochybení, nikoliv z politických důvodů.

Výkonná rada má šest členů - prezidenta ECB, viceprezidenta ECB a čtyři další členy. Jmenování jsou členy vlád členských států na doporučení Rady EU, jejich funkční období je šestileté, bez možnosti opakování. Je možné odvolat jednotlivé členy z úřadu v případě závažných nedostatků v provádění funkce. Výkonná rada je zodpovědná za provádění monetární politiky a běžné činnosti ECB. Každoročně sestavuje účetní uzávěrku.

Dalším orgánem Evropské centrální banky je Generální rada, které předsedá prezident ECB. Jejími dalšími členy jsou viceprezident a guvernéri národních centrálních bank 27 členských států. Jakmile všechny země zavedou euro jako svoji měnu, bude tento orgán rozpuštěn.

Vlády jednotlivých členských států nemohou úkolovat ECB. Představitelé vlád členských zemí se nemohou účastnit zasedání Rady guvernérů. Zápisy z tohoto zasedání nejsou zveřejňovány, ale rozhodnutí o měnové politice jsou vysvětlována na tiskové konferenci. Evropská centrální banka předkládá Evropskému parlamentu výroční zprávy.

ECB nemůže úvěrovat jednotlivé členské země. Má vlastní rozpočet, který schvaluje Rada guvernérů na základě návrhu výkonné rady. Vláda nemá pravomoc schvalovat strategii monetární politiky.⁸⁴

⁸⁴ Zpracováno dle: *European central bank* [online]. 2011 [cit. 2013-07-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int>>.

V následující tabulce jsou na základě výše navržené metodiky výpočtu indexu nezávislosti kvantifikovány oblasti nezávislosti pro ECB.

Tab. 7 Výpočet indexu nezávislosti ECB

	Váha	Body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	3
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
<i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
<i>Ano</i>		3
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
<i>Ano</i>		3
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
<i>Ne</i>		3
Politická nezávislost	0,33	2,57
Je guvernér jmenován vládou?		
<i>Ano</i>		1
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
<i>5 let</i>		2
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
<i>Ne</i>		3
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
<i>V případě ztráty způsobilosti či při závažném pochybení</i>		3
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
<i>Ano</i>		3
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
<i>Ne</i>		3
Může vláda úkolovat CB?		
<i>Ne</i>		3
Cílová nezávislost	0,17	2,5
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
<i>Hlavním</i>		2
Stanovuje si CB své cíle sama?		
<i>Ano</i>		3
Celková nezávislost		2,77

Zdroj: vlastní zpracování dle: *European central bank* [online]. 2011 [cit. 2013-07-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int>>.

4.4 Nezávislost centrální banky Japonska

Nippon Ginko, neboli japonská centrální banka byla založena v roce 1882 jako akciová společnost. Akciovou společností zůstala dodnes – 55 % akcií vlastní vláda a zbytek je ve vlastnictví právnických osob.

Podle zákona z roku 1998 je v čele centrální banky Japonska devítičlenná bankovní rada. Jejími členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a šest ekonomických odborníků. Funkční období guvernéra a viceguvernéra je 5 let a funkční období čtyř volených odborníků 4 roky. Všichni mohou funkci vykonávat ve více funkčních obdobích a do funkce jsou jmenováni vládou s formálním souhlasem parlamentu. Zbývající dva členové bankovní rady jsou zástupci vlády. Jeden je delegován ministerstvem financí a druhý ředitelem Institutu pro ekonomické plánování. Oba nemají v bankovní radě hlasovací právo a jejich funkční období není zákonem stanoveno.

Členové bankovní rady mohou být odvoláni pouze v případě nezpůsobilosti či závažného pochybení, nikoliv však z politických důvodů.

Od 70. let 20. století je hlavním cílem centrální banky Japonska cenová stabilita. Dále sleduje ještě tři cíle: podporu ekonomického růstu, podporu zaměstnanosti a rovnovážnou platební bilanci.

Přestože Nippon Ginko nemá právní status nezávislosti a je na vládě formálně závislá, do praktického provádění monetární politiky vláda bance nezasahuje. Měnovou politiku provádí centrální banka tedy v zásadě sama, pouze při výjimečných situacích musí vyhovět požadavkům vlády. Vláda nemůže úkolovat CB přímo, ale udržují spolu úzké styky a vyměňují si své názory. Každé pololetí předkládá centrální banka ministru financí závěrečnou zprávu, zprávu o měnovém vývoji a nástin podnikatelské činnosti. Tyto dokumenty musí schválit ministr financí. Ten, společně s ministrem pro hospodářskou a fiskální politiku se mohou účastnit zasedání bankovní rady a mohou zde předkládat návrhy týkající se měnových záležitostí. Bankovní rada je povinna zveřejňovat zápisy ze svých zasedání, výroční zprávy a zprávy o měnovém vývoji.

Stát nemůže být centrální bankou úvěrován. Rozpočet si tato centrální banka sestavuje sama, ale schvaluje ho ministr financí.⁸⁵

V následující tabulce jsou na základě výše navržené metodiky výpočtu indexu nezávislosti kvantifikovány oblasti nezávislosti pro japonskou centrální banku.

⁸⁵ Zpracováno dle: *Bank of Japan* [online]. 2011 [cit. 2013-07-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.boj.or.jp>>.

Tab. 8 Výpočet indexu nezávislosti centrální banky Japonska

	váha	body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	2,25
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
<i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
<i>Ano</i>		3
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
<i>Ano, ale v případě výjimečné situace musí kladně reagovat na požadavky vlády</i>		2
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
<i>Ano</i>		1
Politická nezávislost	0,33	1,85
Je guvernér jmenován vládou?		
<i>Ano</i>		1
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
<i>5 let</i>		2
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
<i>Ano (oficiálně)</i>		1
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
<i>V případě ztráty způsobilosti či při závažném pochybení</i>		3
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
<i>Ano</i>		3
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
<i>Ano</i>		1
Může vláda úkolovat CB?		
<i>Ne, ale musí udržovat úzké styky s vládou, vyměňovat si své názory</i>		2
Cílová nezávislost	0,17	2,5
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
<i>Hlavním</i>		2
Stanovuje si CB své cíle sama?		
<i>Ano</i>		3
Celková nezávislost		2,16

Zdroj: vlastní zpracování dle *Bank of Japan* [online]. 2011 [cit. 2013-07-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.boj.or.jp>>.

4.5 Nezávislost centrální banky Velké Británie

Centrální banka Velké Británie, (Bank of England) někdy známá také jako „Stará dáma“, byla založena v roce 1694 jako soukromá společnost. Zestátněna byla v roce 1964. Po nástupu labouristů k moci v roce 1997 získala tato centrální banka nezávislost v oblasti měnové politiky – stanovuje výši úrokových sazeb, čímž ovlivňuje směnný kurz libry.

V čele centrální banky stojí guvernér, dva viceguvernéři, z nichž jeden zodpovídá za měnovou politiku a druhý za finanční stabilitu (všichni jmenováni na 5 let) a dále dalších 16 členů bankovní rady (The Court of Directors). Vedení banky je jmenováno královskou korunou na návrh ministerského předsedy s možností opětovného zvolení. Zodpovídají za stanovování cílů a strategií a zajišťují účinné plnění všech funkcí banky.

Dalším důležitým orgánem centrální banky Velké Británie je Výbor pro měnovou politiku, který řídí měnovou politiku. Je složen z guvernéra, dvou viceguvernérů, dvou ředitelů a čtyř externích odborníků. Dva ředitele vybírá guvernér po dohodě s ministrem financí, panovník pouze formálně spolupodepisuje. Tento orgán stanovuje úrokové sazby.

Odvolání guvernéra z funkce je možné pouze v případě ztráty způsobilosti k výkonu funkce nebo při závažném pochybení, nikoliv však z politických důvodů.

Nezávislost centrální banky byla posílena v roce 1998 novým zákonem o centrální bance (The Bank of England Act). Představitelé vlády se nemůžou zúčastnit zasedání vedení banky. Ta se konají většinou 7x ročně. Zápisy z těchto zasedání jsou však zveřejňovány. Co se týče informovanosti veřejnosti, tak CB musí kromě zveřejňování zápisů z jednání zveřejňovat také zprávy o inflaci a další materiály k porozumění měnové politice. Podle tohoto nového zákona může ministerstvo financí dát centrální bance takové pokyny, o kterých po konzultaci s guvernérem banky přesvědčeno, že jsou nezbytné ve veřejném zájmu. V praxi získala centrální banka postupně vyšší nezávislost, vláda dnes již nezadávat centrální bance inflační cíl, ale musí se na něm s Bank of England dohodnout. Bank of England je dnes instrumentálně nezávislá a má specifikován dlouhodobý inflační cíl.

Za svá rozhodnutí se jednotliví členové měnového výboru zodpovídají Parlamentu, který schvaluje zákony upravující postavení centrální banky.

Hlavními cíli v současné době jsou především měnová a finanční stabilita. Měnová stabilita znamená zejména stabilní ceny - udržet inflaci na hranici 2 %. Výbor pro měnovou politiku předkládá čtvrtletně parlamentu zprávy o inflaci. Finanční stabilita pak znamená zachování efektivního toku peněz v ekonomice a důvěry ve finanční zprostředkovatele.

Centrální banka Velké Británie nemůže úvěrovat vládu ani jiné státní instituce. Rozpočet si každoročně sestavuje sama a kontroluje a schvaluje ho dozorčí rada.⁸⁶

V následující tabulce jsou na základě výše navržené metodiky výpočtu indexu nezávislosti kvantifikovány oblasti nezávislosti pro centrální banku VB.

Tab. 9 Výpočet indexu nezávislosti centrální banky VB

	Váha	body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	3
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
<i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
<i>Ano</i>		3
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
<i>Ano</i>		3
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
<i>Ne</i>		3
Politická nezávislost	0,33	2,42
Je guvernér jmenován vládou?		
<i>Královskou korunou na návrh vlády</i>		2
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
<i>5 let</i>		2
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
<i>Ne, ale v extrémních situacích určuje vláda úrokovou míru</i>		2
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
<i>V případě ztráty způsobilosti či při závažném pochybení</i>		3
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
<i>Ano</i>		3
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
<i>Ne</i>		3
Může vláda úkolovat CB?		
<i>V extrémních situacích ano</i>		2
Cílová nezávislost	0,17	2
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
<i>Hlavním</i>		2
Stanovuje si CB své cíle sama?		
<i>Ne, na inflačním cíli se musí s vládou dohodnout</i>		2
Celková nezávislost		2,64

Zdroj: vlastní zpracování dle: *Bank of England* [online]. 2011 [cit. 2013-07-3]. About the bank. Dostupné z WWW: <<http://www.bankofengland.co.uk>>.

⁸⁶ Zpracováno dle: *Bank of England* [online]. 2011 [cit. 2013-07-3]. About the bank. Dostupné z WWW: <<http://www.bankofengland.co.uk>>.

4.6 Nezávislost centrální banky USA

Federální rezervní systém (FED) je centrální bankou Spojených států amerických. Založena byla v roce 1913 Zákonem o Federálním rezervním systému. Tento zákon je platný dodnes. Federální rezervní systém se skládá z 12 regionů (distriktů). Každý distrikt má svého guvernéra, jenž je současně v čele své oblastní správní rady a členem Rady guvernérů.

V čele FEDu je sedmičlenná Rada guvernérů, kterou jmenuje prezident a poté schvaluje Senát. Funkční období členů Rady guvernérů je čtrnáctileté, přičemž se každé dva roky mění jeden člen. Funkční období předsedy a místopředsedy jsou čtyři roky s možností jmenování třikrát po sobě. Členové rady guvernérů mohou být odvoláni pouze v případě ztráty způsobilosti k vykonávání funkce či z důvodu závažného pochybení, nikoliv z politických důvodů.

Federální výbor pro otevřený trh je dalším důležitým orgánem FEDu. Provádí rozhodnutí v oblasti měnové politiky a zodpovídá za operace na volném trhu. Skládá se ze sedmi členů Rady guvernérů, prezidenta Federální rezervní banky New York a dalších čtyř prezidentů ze zbývajících jedenácti bank.

Dalšími složkami jsou četné jiné soukromé členské banky, které drží podíly v těchto regionálních bankách a různé poradní sbory.

Rada guvernérů je odpovědná za diskontní sazbu a povinné minimální rezervy. Rada guvernérů se schází dvakrát měsíčně, těchto zasedání se účastní také zástupci ministerstva financí, kteří zde ale nemají žádná hlasovací práva. Zasedání se také může účastnit veřejnost, kromě výjimek definovaných v zákoně.

FEDu si své cíle a nástroje stanovuje sám. V současnosti má jako své cíle dlouhodobý hospodářský růst, maximální zaměstnanost, stabilní ceny a stabilitu dlouhodobých úrokových sazeb. FEDu je nezávislý na vládě při stanovování strategie monetární politiky a vláda ho nemůže úkolovat. Avšak zákon z roku 1978 určuje odpovědnost FEDu vůči parlamentu. Každé pololetí musí vedení banky obhajovat ve Sněmovně reprezentantů a Kongresu svou politiku, dále musí Sněmovně reprezentantů předložit výroční zprávu.

Přímé úvěrování vlády centrální bankou je zakázáno. Rozpočet sestavuje Rada guvernérů.

V následující tabulce jsou na základě výše navržené metodiky výpočtu indexu nezávislosti kvantifikovány oblasti nezávislosti pro centrální banku USA.⁸⁷

Tab. 10 Výpočet indexu nezávislosti centrální banky USA

	váha	body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	3
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
<i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
<i>Ano</i>		3
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
<i>Ano</i>		3
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
<i>Ne</i>		3
Politická nezávislost	0,33	2,57
Je guvernér jmenován vládou?		
<i>Ne, ale schvaluje senát</i>		2
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
<i>4 roky</i>		1
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
<i>Ne</i>		3
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
<i>V případě ztráty způsobilosti či při závažném pochybení</i>		3
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
<i>Ano</i>		3
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
<i>Ne</i>		3
Může vláda úkolovat CB?		
<i>Ne</i>		3
Cílová nezávislost	0,17	2
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
<i>Dílčím</i>		1
Stanovuje si CB své cíle sama?		
<i>Ano</i>		3
Celková nezávislost		2,69

Zdroj: vlastní zpracování dle: *Federal Reserve System* [online]. 2011 [cit. 2013-07-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.federalreserve.gov>>.

⁸⁷ Zpracováno dle: *Federal Reserve System* [online]. 2011 [cit. 2013-07-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.federalreserve.gov>>.

4.7 Nezávislost centrální banky Ruska

Centrální banka Ruské federace datuje svůj vznik na přelom let 1990/1991.

Ruská centrální banka nemůže financovat deficit federálního rozpočtu. Vykonává funkce a pravomoci stanovené Ústavou Ruské federace a ruskou centrální bankou nezávisle na federálních orgánech státní moci, regionálních orgánech a orgánech místních samospráv. Banka samostatně spravuje svůj majetek a sama si sestavuje rozpočet. Pravidelně vydává zprávy a publikace, aby informovala veřejnost.

Nezávislost ruské centrální banky je zakotvena v Ústavě, čl. 75 s v článku 1 a 2 federálního zákona o centrální bance Ruské federace, je však omezena povinností respektovat federální zákony a federální právo.

Primárním cílem této banky je udržovat stabilitu národní měny. Přestože zákon uvádí, že centrální banka plní své povinnosti nezávisle na ostatních státních orgánech, říká ale také, že centrální banka musí plánovat a provádět měnovou politiku ve spolupráci s vládou.

V čele centrální banky stojí rada guvernérů a národní bankovní rada. Členové rady guvernérů jsou jmenováni státní dumou na návrh předsedy CB se souhlasem prezidenta a to na 4 roky bez možnosti opětovného zvolení. Odvolání členů rady guvernérů je možné pouze ze zdravotních důvodů, při spáchání zločinu či porušení federálního zákona o Ruské CB. Centrální banka Ruska je odpovědná Státní dumě Federálního shromáždění Ruské federace. V bankovní radě jsou zástupci prezidenta, dumy a vlády.⁸⁸

V následující tabulce jsou na základě výše navržené metodiky výpočtu indexu nezávislosti kvantifikovány oblasti nezávislosti pro centrální banku Ruské federace.

⁸⁸ Zpracováno dle: The Central Bank of the Russian Federation. *Bank of Russia* [online]. 2013 [cit. 2013-07-26]. Dostupné z: <http://www.cbr.ru>

Tab. 11 Výpočet indexu nezávislosti centrální banky Ruska

	váha	body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	2,5
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
<i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
<i>Ano</i>		3
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
<i>Ano</i>		3
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
<i>Ano</i>		1
Politická nezávislost	0,33	1,67
Je guvernér jmenován vládou?		
<i>Ne</i>		3
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
<i>6 let a více</i>		3
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
<i>Ano</i>		1
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
<i>Jiné důvody</i>		1
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
<i>Nezjištěno</i>		-
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
<i>Ano</i>		1
Může vláda úkolovat CB?		
<i>Ano</i>		1
Cílová nezávislost	0,17	1,5
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
<i>Hlavním</i>		2
Stanovuje si CB své cíle sama?		
<i>Ne</i>		1
Celková nezávislost		2,05

Zdroj: vlastní zpracování dle The Central Bank of the Russian Federation. *Bank of Russia* [online]. 2013 [cit. 2013-07-26]. Dostupné z: <http://www.cbr.ru>

4.8 Nezávislost centrální banky Nového Zélandu

Novozélandská centrální banka – Reserve bank of New Zealand, byla založena v roce 1934. Nezávislost této banky byla upravena naposledy v roce 1989.

V jejím čele stojí guvernér, který je do funkce na návrh bankovní rady jmenován ministrem financí. Guvernér je odvolán z funkce, pokud centrální banka nesplní stanovený inflační cíl a

nezdůvodní to věrohodnými vnějšími vlivy. Guvernér má povinnost vysvětlovat svá rozhodnutí bankovní radě a ministru financí.

Dva viceguvernéry jmenuje bankovní rada na návrh guvernéra. Funkční období guvernéra i dvou viceguvernérů je pět let. Bankovní rada kontroluje činnost centrální banky a je zároveň poradním orgánem guvernéra a ministra financí. Její členové jsou jmenováni vládou.

Cílem novozélandské centrální banky je cenová stabilita, která je definována specifickou veřejnou smlouvou mezi vládou a centrální bankou. Inflační cíl se stanovuje na zasedáních mezi ministrem financí a guvernérem centrální banky. Vláda má pravomoc tuto dohodu přepsat, ale zatím tak nikdy neučinila.

Centrální banka Nového Zélandu nemůže přímo úvěrovat stát. Za hospodaření banky je odpovědný guvernér, který sestavuje rozpočet. Tento rozpočet však předkládá ministru financí ke schválení.⁸⁹

V následující tabulce jsou na základě výše navržené metodiky výpočtu indexu nezávislosti kvantifikována kritéria nezávislosti centrální banky Nového Zélandu.

⁸⁹ Zpracováno dle: Reserve Bank of New Zealand. *Central bank of New Zealand* [online]. 2010 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.rbnz.govt.nz/>

Tab. 12 Výpočet indexu nezávislosti centrální banky Nového Zélandu

	váha	body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	2
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		
<i>Ne</i>		3
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		
<i>Ano</i>		3
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		
<i>Ne</i>		1
Musí vláda schválit hospodaření CB?		
<i>Ano</i>		1
Politická nezávislost	0,33	1,71
Je guvernér jmenován vládou?		
<i>Ano</i>		1
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		
<i>5 let</i>		2
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		
<i>Ano</i>		1
Kdy je možné odvolání guvernéra?		
<i>Jiné důvody</i>		1
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		
<i>Ano</i>		3
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		
<i>Ne</i>		3
Může vláda úkolovat CB?		
<i>Ano</i>		1
Cílová nezávislost	0,17	2
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		
<i>Jediným</i>		3
Stanovuje si CB své cíle sama?		
<i>Ne</i>		1
Celková nezávislost		1,90

Zdroj: vlastní zpracování dle Reserve Bank of New Zealand. *Central bank of New Zealand* [online]. 2010 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.rbnz.govt.nz/>

4.9 Nezávislost centrální banky Švédska

Švédská centrální banka je považována za nejstarší na světě, její historie sahá až k roku 1656. Její nezávislost je upravena ve švédské ústavě a zákoně o centrální bance. Nezávislost byla této centrální bance udělena v roce 1999. Banka funguje pod dohledem parlamentu, který ale nesmí zasahovat do provádění monetární politiky.

Primárním orgánem švédské centrální banky je výkonná rada, která má šest členů. Jejím předsedou je guvernér. Členové výkonné rady jsou jmenováni generální radou centrální banky, která má jedenáct členů. Ti jsou jmenováni švédským parlamentem. Funkční období členů výkonné rady je šestileté. Odvolání mohou být pouze v případě ztráty způsobilosti nebo při závažném pochybení. Každý rok je buď znovuzvolen jeden z členů, nebo je zvolen nový člen rady. Generální rada je jmenována na čtyři roky po každých parlamentních volbách.

Členové výkonné rady nemohou vyžadovat ani přijímat pokyny od vlády. Má povinnost informovat vládu při důležitých rozhodnutích o měnové politice. Každé pololetí předkládá výkonná rada parlamentu zprávu o měnové politice. Členem výkonné rady nesmí být člen vlády.

Cílem centrální banky Švédska je zajistit nízkou a stabilní inflaci. Za měnovou politiku je odpovědná výkonná rada, která sama rozhoduje o cílech měnové politiky a nástrojích potřebných k dosažení těchto cílů.

Švédská centrální banka nemůže úvěrovat vládu nebo jiné vládní instituce. Výkonná rada sama sestavuje rozpočet.⁹⁰

V následující tabulce jsou na základě výše navržené konstrukce metodiky výpočtu indexu nezávislosti centrální banky Švédska.

⁹⁰ Zpracováno dle: The Riksbank. *Sveriges Riksbank* [online]. 2010 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.riksbank.se/en/>

Tab. 13 Výpočet nezávislosti centrální banky Švédska

	váha	body
Instrumentální a ekonomická nezávislost při plnění cílů	0,5	3
Může vláda získat přímý úvěr od CB?		3
<i>Ne</i>		
Sestavuje si centrální banka rozpočet sama?		3
<i>Ano</i>		
Jsou nástroje měnové politiky plně v rukou centrální banky?		3
<i>Ano</i>		
Musí vláda schválit hospodaření CB?		3
<i>Ne</i>		
Politická nezávislost	0,33	2,57
Je guvernér jmenován vládou?		2
<i>Generální radou, která je jmenována parlamentem</i>		
Jak dlouhé je funkční období guvernéra?		3
<i>6 let</i>		
Je vyžadován souhlas vlády s měnovou politikou?		3
<i>Ne</i>		
Kdy je možné odvolání guvernéra?		3
<i>Pouze z důvodu ztráty způsobilosti nebo závažného pochybení</i>		
Má guvernér možnost opětovného zvolení?		1
<i>Ne</i>		
Mohou být představitelé vlády členy vedení CB?		3
<i>Ne</i>		
Může vláda úkolovat CB?		3
<i>Ne</i>		
Cílová nezávislost	0,17	3
Je cenová stabilita jediným, hlavním nebo dílčím cílem?		3
<i>Jediným</i>		
Stanovuje si CB své cíle sama?		3
<i>Ano</i>		
Celková nezávislost		2,86

Zdroj: vlastní zpracování dle The Riksbank. *Sveriges Riksbank* [online]. 2010 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.riksbank.se/en/>

4.10 Nezávislost vybraných centrálních bank – shrnutí

Podle námi zkonstruovaného indexu pro výpočet nezávislosti centrální banky jsme určili míru nezávislosti vybraných centrálních bank. Byly jimi Česká národní banka, Evropská centrální banka, centrální banka Japonska, Nového Zélandu, USA, Velké Británie, Švédska a Ruska. V tabulce č. 14 můžeme vidět porovnání výsledků. Naměřené hodnoty se mohou pohybovat v intervalu 1-3, kde 1 znamená absolutní závislost centrální banky a 3 naopak absolutní nezávislost centrální banky.

Tab. 14 **Výsledky nezávislosti vybraných centrálních bank**

Země	Vypočítaný index
ČR	2,67
ECB	2,77
Japonsko	2,16
VB	2,64
USA	2,69
NZ	1,90
Švédsko	2,86
Rusko	2,05

Zdroj: vlastní zpracování

Jako centrální banka s nejvyšší mírou nezávislosti byla určena centrální banka Švédska. Tato centrální banka zaostává pouze ve způsobu jmenování členů vedení banky, které jmenuje tzv. Generální rada, která je jmenovaná parlamentem.

Centrální bankou s druhou nejvyšší mírou nezávislosti je Evropská centrální banka. ECB nemá žádné povinnosti vůči vládě, respektive Evropskému parlamentu. Tento výsledek se dal vzhledem k definicím nezávislosti ECB předpokládat. Body ztratila především kvůli složitějšímu způsobu jmenování vedení banky, což ale s přihlédnutím na charakter této banky je vcelku logické. ECB bývá tradičně označována za velmi nezávislou centrální banku. V porovnání s tím, jak nezávislost ECB hodnotí odborná veřejnost, z tabulky vyplývá, že míra nezávislosti není maximální. Evropská centrální banka dosahuje vysokého stupně ekonomické nezávislosti, ale omezeného stupně politické nezávislosti.

Třetí nejvyšší míry nezávislosti dosáhla Česká národní banka. Od nezávislosti ECB se liší pouze minimálně. Nedostatkem nezávislosti této banky je, že její hospodaření musí schvalovat vláda. ČNB dosáhla jako jediná ze všech analyzovaných bank maximálního počtu bodů v oblasti politické nezávislosti.

Centrální banka USA je ohodnocena nejvyšším počtem bodů u instrumentální a ekonomické nezávislosti, tedy u nejdůležitějšího druhu nezávislosti. Negativem při určování nezávislosti této centrální banky bylo, že kromě cenové stability má definované ještě jiné cíle.

Podobné hodnoty indexu nezávislosti jako má centrální banka USA, dosáhla také centrální banka Velké Británie. Hodnota indexu nezávislosti centrální banky Velké Británie byla pro

nás trochu překvapením, neboť byla jednou z bank, podle kterých se tvořila Evropská centrální banka. Důvodem toho je, že má vláda možnost v extrémních situacích úkolovat CB a určovat inflační cíl, dále způsob jmenování guvernéra do funkce i to, že se musí vedení centrální banky s vládou na inflačním cíli domluvit.

Nízká hodnota indexu nezávislosti z analyzovaných bank byla naměřena u centrální banky Ruské federace, a to především proto, že ruská centrální banka musí plánovat a provádět měnovou politiku ve spolupráci s vládou.

Velmi nízké míry nezávislosti dosáhla CB Japonska. Tato banka má nedostatky především ve způsobu jmenování vedení centrální banky a jejich krátkém funkčním období. Tato centrální banka musí v případě výjimečného stavu kladně reagovat na požadavky vlády a nemá cenovou stabilitu jako hlavní cíl. Ministr financí navíc schvaluje její hospodaření.

Nejnižší míry nezávislosti ze všech analyzovaných bank dosáhla novozélandská centrální banka. Guvernér může být odvolán, pokud centrální banka nesplní stanovený inflační cíl a nezdůvodní to věrohodnými vnějšími vlivy. Nezávislost této centrální banky snižuje také dohoda mezi guvernérem a ministrem financí, která určuje měnovou politiku. Ministr financí má také pravomoc schvalovat hospodaření banky, může se účastnit zasedání banky a guvernér je povinen mu vysvětlovat svá rozhodnutí.

Následující tabulka č. 15 porovnává námi naměřený index nezávislosti s hodnotami naměřenými ekonomy různými indexy. Těmito indexy jsou index Bade-Parkin, který později upravil Alesina, GMT index, Cukiermanův index a index Eiffinger-Schaling.

U všech zmíněných indexů platí, že čím vyšší je jeho hodnota, tím vyšší je nezávislost dané centrální banky. Intervaly, ve kterých se mohou naměřené hodnoty pohybovat, jsou následující:

- vypočítaný index (1;3),
- BP + Alesina index (1;4),
- GMT index (3;16),
- Cukierman index (0;1)
- Eijfinger-Schaling index (1;5).

Tab. 15 Indexy nezávislosti pro vybrané země

	Vypočtený index	BP + Alesina index	GMT index			Cukierman index	Eijffinger-Schaling index
			politická	ekonomická	celková	LVAU	
ČR	2,72	4	8	6	14	0,70	-
ECB	2,75	4	4	4	8	-	-
Japonsko	2,13	3	1	6	7	0,16	3
VB	2,62	2	3	7	10	0,31	2
USA	2,67	3	5	8	13	0,51	3
Rusko	2,01	4	6	3	9	-	-
NZ	1,88	1	0	3	3	0,27	3
Švédsko	2,83	2	8	8	16	0,27	2

Zdroj: vlastní zpracování dle EIJFFINGER, S.C.W., SCHALING, E., Central bank autonomy in twelve industrial countries. Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review 184, 1993, s. 49-89., ALESINA, A. *Politics and business cycles in industrial democracies*, Economic Policy, 1989, roč. 4, č. 8, s. 55., BADE, R., PARKIN, M. *Central Bank Laws and Monetary Policy*. Department of Economics, University of Western Ontario. 1988. 36 s., CUKIERMAN, A. *Central Bank Strategy, Credibility, and Independence: Theory and Evidence*. MIT Press, 1992, 67 s.,

Jak vidíme, co se týče České republiky, naměřili ekonomové taktéž vysoké hodnoty nezávislosti. U všech indexů, které máme k dispozici, dosáhla vysoké či dokonce nejvyšší míry nezávislosti ze všech sledovaných zemí.

U Evropské centrální banky se výsledky GMT indexu výrazně odlišují jak od indexu Bade-Parkina a Alesiny, tak i od námi navrženého indexu. Hodnota GMT indexu je druhá nejnižší, kdežto my jsme naměřili hodnotu naopak druhou nejvyšší. Cukiermanův a Eijffinger-Schalingův index nemáme bohužel k dispozici.

Na příkladu Japonska si můžeme všimnout rozporuplných výsledků ekonomů. GMT index a Cukiermanův index vyšel, stejně jako ten náš jako jeden z nejnižších, kdežto BP+Alesina index a Eijffinger-Schalingův index vyšel v lehce nadprůměrných hodnotách.

Námi naměřené míry nezávislosti u centrálních bank v USA se opět shodují s mírami naměřenými ekonomy v minulosti. Nezávislost FEDu, centrální banky USA, byla všemi indexy (včetně námi zkonstruovaného) ohodnocena jako mírně nadprůměrná.

Shodnost výsledků měř nezávislosti centrální banky Velké Británie lze spatřovat u námi vytvořeného indexu, GMT indexu a Cukiermanova indexu. Ostatní (Eijffinger-Schaling index a BP+Alesina index) určily míru nezávislosti britské centrální banky jako velmi nízkou.

Rusko, které získalo v našem měření nízký index nezávislosti, obdrželo naopak u BP+Alesiny indexu vysoké ohodnocení. Hodnotu GMT indexu lze označit jako mírně podprůměrnou ve srovnání s ostatními zeměmi.

Velmi překvapivé výsledky můžeme vidět u indexů nezávislosti centrální banky Švédska. Námí vypočítaným indexem byla tato banka ohodnocena jako nejvíce nezávislá, shodnost tohoto výsledku vidíme pouze u indexu GMT, kde nezávislost dosáhla maxima. Všechny ostatní indexy označují nezávislost švédské centrální banky jako podprůměrnou.

Naopak u centrální banky Nového Zélandu se kromě Eijfinger-Schalingova indexu, který hodnotí nezávislost novozélandské centrální banky poměrně vysokým indexem, výsledky shodují.

Shrneme-li to, nejvíce se námí naměřené hodnoty shodovaly s mírami nezávislosti naměřené GMT indexem, výjimku tvoří pouze ECB. Stejně velkou „úspěšnost“ jsme zaznamenali i u Cukiermanova indexu nezávislosti, kde z osmi uvedených určovalo šest měř velmi podobných námí naměřeným mírám.

5 Analýza vztahu nezávislosti centrální banky a míry inflace

V této závěrečné kapitole se zaměříme na samotný vztah nezávislosti centrální banky a míry inflace ve vybraných zemích.

5.1 Inflace ve vybraných zemích

Zde si uvedeme míry inflace za roky 1999-2012, ze kterých následně vypočítáme průměrnou inflaci (viz tabulka 5). Jako počáteční rok byl stanoven rok 1999, a to z důvodu, že v tomto roce se datuje vznik Eurozóny, je to tedy rok, kdy Evropská centrální banka začala provádět jednotnou měnovou politiku pro tyto země. Rok 1999 je navíc posledním rokem, kdy se v těchto vybraných zemích měnil zákon, který upravoval nezávislost centrální banky, a to konkrétně centrální banky Švédska.

Tab. 16 Inflace ve vybraných zemích 1999 – 2012 (v %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Ø inflace
Eurozóna	1,20	1,90	2,20	2,10	2,00	2,00	2,20	2,20	2,30	3,70	1,00	2,10	3,10	2,50	2,20
ČR	1,80	3,90	4,50	1,40	-0,10	2,60	1,60	2,10	3,00	6,30	0,60	1,20	2,10	2,80	2,40
Japonsko	-0,30	-0,70	-0,70	-0,90	-0,30	0,00	-0,30	0,30	0,00	1,40	-1,40	-0,70	-0,20	0,00	-0,30
USA	2,20	3,40	2,80	1,60	2,30	2,70	3,40	3,20	2,80	3,80	-0,40	1,60	3,20	2,10	2,48
VB	1,30	0,80	1,20	1,30	1,40	1,30	2,10	2,30	2,30	3,60	2,20	3,30	4,50	2,80	2,20
Rusko	36,60	20,10	18,70	15,00	11,90	11,70	10,90	9,00	11,90	13,30	8,90	8,80	6,10	6,54	13,50
NZ	-0,15	2,63	2,63	2,65	1,75	2,32	3,04	3,36	2,38	3,96	2,12	2,55	4,00	1,20	2,46
Švédsko	0,50	1,30	2,70	1,90	2,30	1,00	0,80	1,50	1,70	3,30	1,90	1,90	1,40	1,30	1,68

Zdroj: Míra inflace v zahraničí. *Finance.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/svetove-makroukazatele/inflace/>

5.2 Vztah inflace a nezávislosti CB ve vybraných zemích

Výsledný vztah inflace a nezávislosti CB vidíme v tabulce č. 17 a na obrázku 5 a 6. Tento vztah jsme určili dle vypočítaných hodnot námi navrženého indexu nezávislosti vybraných centrálních bank a průměrných hodnot inflace za období 1999-2012. Cílem bylo zjistit, zda hypotéza, že existuje nepřímá úměra mezi mírou nezávislosti centrální banky a mírou inflace, je pravdivá. Cílem dnešních centrálních bank však není co nejnižší míra inflace, ale míra inflace okolo 2 %. Budeme tedy tuto míru inflace považovat za ideální.

Tab. 17 Vztah míry inflace a nezávislosti centrální banky

Země	Inflace (v %)	Vypočtený index
Eurozóna	2,20	2,77
ČR	2,40	2,67
Japonsko	-0,30	2,16
USA	2,48	2,69
VB	2,20	2,64
Rusko	13,50	2,05
NZ	2,46	1,90
Švédsko	1,68	2,86

Zdroj: vlastní zpracování

Pro vyjádření vztahu mezi náhodnými veličinami X a Y (v našem případě míra nezávislosti a míra inflace), se používá korelačních koeficientů. Pokud data pochází ze souboru s normálním rozdělením pravděpodobnosti, počítáme Pearsonův korelační koeficient. Pokud naopak data nesplňují předpoklad normálního rozdělení pravděpodobnosti, závislost mezi proměnnými určujeme pomocí Spearmanova korelačního koeficientu. Tento koeficient je zároveň málo citlivý na přítomnost odlehlých hodnot.

Nejprve tedy provedeme testování normality, abychom určili, který koeficient budeme počítat. Hladinu významnosti volíme 0,05 (5%).

Nulová hypotéza: data pochází ze základního souboru s normálním rozdělením pravděpodobnosti.

Alternativní hypotéza: data nepochází ze základního souboru s normálním rozdělením pravděpodobnosti.

Tab. 18 Testování normality

Proměnná	Testy normality (Tabulka)		
	N	W	p
Inflace (v %)	8	0,60366	0,00017
Navržený index	8	0,47256	0,00000

Zdroj: vlastní zpracování

P-hodnota nám v obou případech vyšla menší než hladina významnosti. Nulovou hypotézu tedy zamítáme a můžeme říci, že data nepochází ze souboru s normálním rozdělením

pravděpodobnosti. Pro testování závislosti mezi mírou inflace a mírou nezávislosti použijeme Spearmanův korelační koeficient.

Mějme náhodný výběr $(X_1, Y_1), (X_2, Y_2), \dots, (X_n, Y_n)$, utvořený ze základního souboru (X, Y) se spojitém dvojrozměrným rozdělením pravděpodobnosti. Testujeme hypotézu, že X a Y jsou nekorelované náhodné veličiny.⁹¹

Nejprve seřadíme prvky náhodného výběru X_1, X_2, \dots, X_n do neklesající posloupnosti a zjistíme jejich pořadí R_1, R_2, \dots, R_n . Poté seřadíme i prvky náhodného výběru Y_1, Y_2, \dots, Y_n do neklesající posloupnosti a zjistíme jejich pořadí Q_1, Q_2, \dots, Q_n .

$$\text{Testovací kritérium má tvar: } R_S = 1 - \frac{6}{n \cdot (n^2 - 1)} * \sum_{i=1}^n (R_i - Q_i)^2. \quad (3)$$

Kritická oblast je definována jako množina těch hodnot testovacího kritéria R_S , pro které platí:

$$W = \{R_S: |R_S| > r_\alpha\}. \quad (4)$$

Kritickou hranici r_α pro předem stanovenou hladinu významnosti α (pro náš případ 0,05) hledáme v tabulkách.

Tab. 19 Hodnoty míry inflace a míry nezávislosti

Inflace (v %)	2,20	2,40	-0,30	2,48	2,20	13,50	2,46	1,68
Vypočtený index	2,77	2,67	2,16	2,69	2,64	2,05	1,90	2,86

Zdroj: vlastní zpracování

Tab. 20 Pořadí hodnot míry inflace a míry nezávislosti

R_i	3,5	5	1	7	3,5	8	6	2
Q_i	7	5	3	6	4	2	1	8
$R_i \cdot Q_i$	3,5	0	2	-1	0,5	-6	-5	6
$(R_i \cdot Q_i)^2$	12,25	0	4	1	0,25	36	25	36

Zdroj: vlastní zpracování

Vypočtená hodnota Spearmanova koeficientu je -0,363. Hodnota kritické hranice, kterou jsme našli v tabulkách je $r_{0,05} = 0,643$.

⁹¹ KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. Bratislava: Statis, 2004. s. 156.

⁹² KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. Bratislava: Statis, 2004. s. 157.

Platí tedy, že $|-0,363| < 0,643$. Nulovou hypotézu nezamítáme, nemůžeme tvrdit, že existuje korelační závislost mezi mírou nezávislosti centrální banky a mírou inflace.

Japonsko, jehož centrální banka měla třetí nejnižší hodnotu indexu nezávislosti, by podle naší hypotézy stanovené v úvodu, měla mít značné problémy s cílování inflace okolo 2 %. Průměrná inflace je nejnižší ze sledovaných zemí, je dokonce záporná a tedy hluboko pod hranicí 2 %.

Nízká míra nezávislosti centrální banky byla naměřena také u Ruska. Z tabulky můžeme vidět, že Rusko má i nejvyšší průměrnou inflaci, hypotézu v případě ruské centrální banky potvrzujeme.

Nový Zéland, jehož centrální banka dosáhla nejhorší hodnoty indexu nezávislosti ze všech analyzovaných zemí, ovšem průměrná inflace je téměř stejná jako například v USA, kde je míra nezávislosti vyšší.

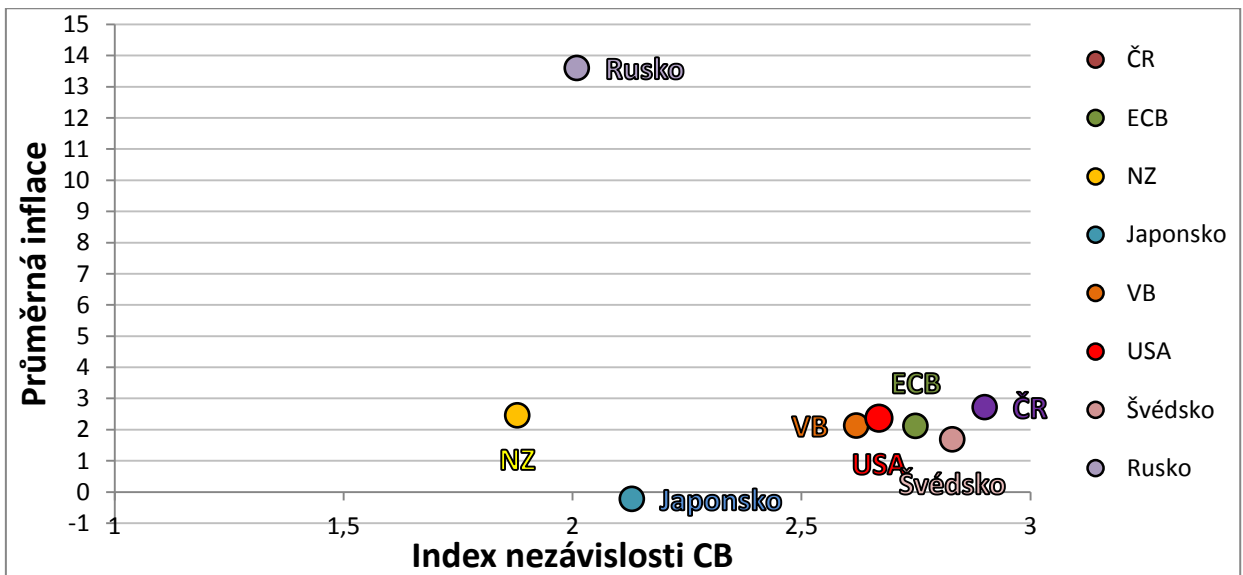
Evropská centrální banka, která dosáhla druhého nejlepšího výsledku při měření nezávislosti má průměrnou inflaci 2,12 %, což je vzhledem k tomu, že se snaží cílovat inflaci okolo 2 %, velmi dobrý výsledek.

Další země, u nichž se potvrdilo tvrzení o tom, že vyšší míra nezávislosti centrální banky znamená míru inflace okolo 2 %, byly USA a VB. U těchto zemí byly naměřené indexy nezávislosti poměrně vysoké a inflace se pohybuje okolo dvou procent.

Nejvyšší index nezávislosti byl naměřen u Švédska, kde průměrná inflace dosahuje druhé nejvyšší hodnoty, a to 1,88 %. Zde tedy naši hypotézu můžeme potvrdit.

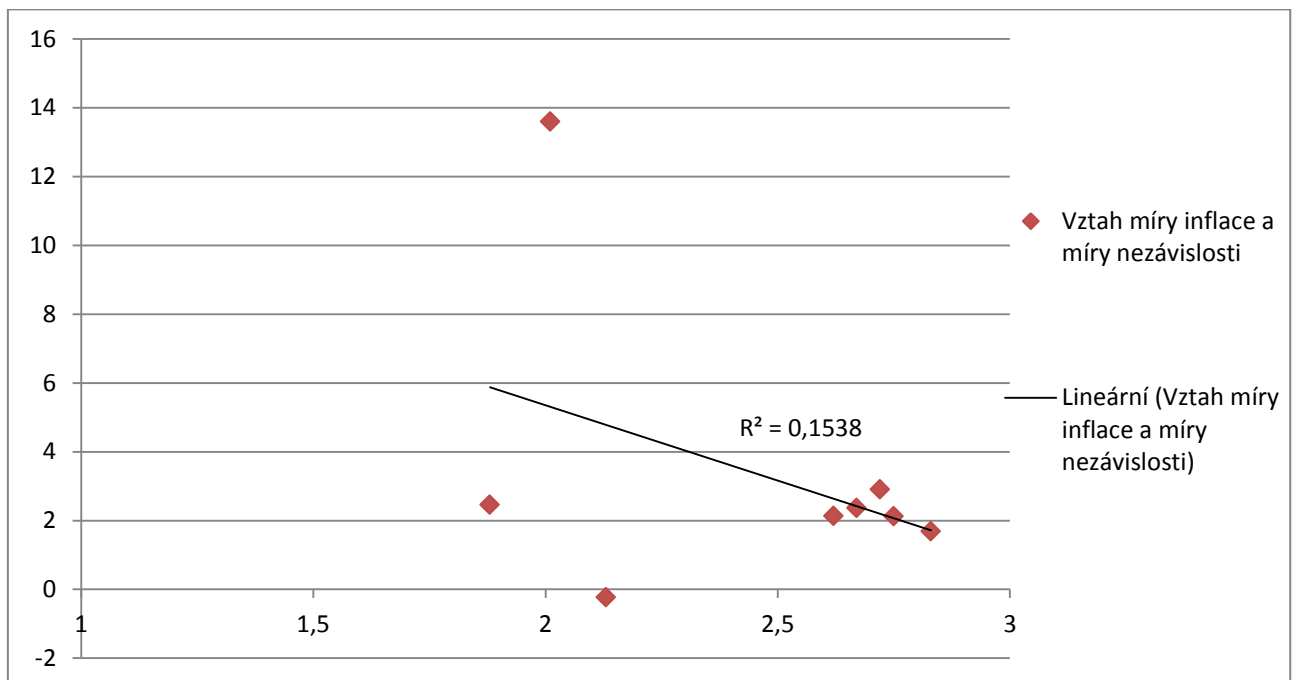
Centrální banka České republiky dosáhla poměrně vysoké hodnoty indexu nezávislosti a průměrná míra inflace za sledované období je 2,4 %. To je vzhledem k inflačnímu cíli České národní banky, tedy udržet míru inflace mezi 1-3 %, dobrý výsledek.

Data jsou znázorněna v obrázku č. 5. Na obrázku 6 je pro lepší představu o závislosti dat vyznačena lineární spojnice trendu. Hodnota R^2 neboli koeficient determinace leží v intervalu $\langle 0; 1 \rangle$ a udává, kolik procent bodů dobře koresponduje s modelem. Znamená to tedy, že míra nezávislosti vysvětluje 15,38 % variability míry inflace. Toto velmi nízké číslo je pravděpodobně způsobeno velmi odlehlými hodnotami u Ruska, Nového Zélandu a Japonska.

Obr. 5 Vztah míry nezávislosti centrální banky a míry inflace

Zdroj: vlastní zpracování

Obr. 6 Vztah míry nezávislosti centrální banky a míry inflace – lineární závislost

Zdroj: vlastní zpracování

K těmto výsledkům je nutné poznamenat, že na míru inflace působí v realitě celá řada faktorů, které nemůže centrální banka ovlivnit. U Japonska je to například dlouhodobá deprese, která způsobila minimální růst cenové hladiny. Dalším faktorem jsou vnější cenové šoky – růst světových cen surovin či potravin, ty centrální banky nemohou přímo ovlivnit, pouze na ně ex post reagovat.

Požadavek nezávislosti nalezneme ve všech analyzovaných zemích. Rozsah nezávislosti se může v jednotlivých zemích mírně lišit, nicméně princip zůstává stejný – zamezit možnosti krátkozrakých opatření, která by ekonomice uškodila.

Z výše uvedeného nelze potvrdit hypotézu, že s rostoucí mírou nezávislosti centrální banky klesá míra inflace. Avšak hypotézu, že centrální banky s vyšší nezávislostí spíše dosahují inflačního cíle okolo 2 %, potvrdit můžeme. Docházíme k závěru, že ekonomiky s nezávislými centrálními bankami jsou na tom, co se inflace týče obecně lépe, než ekonomiky, kde jsou centrální banky závislé.

Význam nezávislosti centrální banky lze spatřovat především v tom, že politici, kteří sledují krátkodobý horizont volebního cyklu, a kteří jsou ochotni udělat mnohé, aby si voliče na jeho konci opět získali, se mohou snažit přimět CB k opatřením, která sice krátkodobě vedou k podpoře ekonomického růstu, ale v dlouhodobém horizontu způsobí nežádoucí růst inflace. Ekonomická aktivita se pak vrátí na původní úroveň nebo se v důsledku zvýšené inflace dokonce dostane na úroveň nižší, než na jaké byla ve výchozí situaci.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo posouzení vývoje míry inflace a míry nezávislosti centrálních bank vybraných zemí a na jejím základě zhodnocení významu nezávislosti centrálních bank. K dosažení uvedeného cíle bylo nutné nejprve splnit parciální cíle: vymezit základní pojmy, provést rešerši současného stavu vědeckého poznání v oblasti nezávislosti centrálních bank a míry inflace, navrhnout metodiku zkoumání vztahu míry inflace a nezávislosti centrální banky v současných politicko-ekonomických podmínkách, a nakonec zkoumat vztah míry inflace a nezávislosti centrální bank vybraných zemí. Dále jsme ověřovali platnost hypotézy, že čím vyšší je nezávislost centrální banky, tím spíše dosahuje inflačního cíle okolo 2 %.

Po negativních zkušenostech, kdy vlády zneužívaly svůj monopol na emisi peněz a vytvářely tak hyperinflaci, došlo v 90. letech 20. století k výraznému posílení nezávislosti centrálních bank nejen v mnoha vyspělých zemích, ale i v tranzitivních ekonomikách.

Z uvedených teoretických poznatků vyplývá, že nezávislost centrální banky není zdaleka tak jednoduchou otázkou a jsou s ní spojena i jistá rizika. Otázka závislosti či nezávislosti centrální banky patří mezi problematiku široce diskutovanou odbornou veřejností a vždy existuje mnoho protichůdných názorů, jaká míra nezávislosti je optimální. Dle našeho názoru by centrální banka měla být na vládě a Parlamentu co nejvíce nezávislá, jelikož jejich hlavní cíle se často rozcházejí. Centrální banka v zájmu udržení rozumné míry inflace často provádí restriktivní měnovou politiku, což ekonomiku brzdí. Naopak, vládnoucí politikové se snaží krátkodobě dotlačit ekonomiku nad hranici jejich dlouhodobých možností a pro voliče vykázat vyšší hospodářský růst a zaměstnanost. Toho dosahují expanzivní fiskální politikou bez ohledu na riziko inflačních tlaků.

Nezávislost centrální banky je důležitá pro plnění jejího hlavního měnového cíle, kterým je v naprosté většině případů cenová stabilita.

Empirické studie řady ekonomů potvrdily, že ekonomika zemí s vyšší nezávislostí dosahuje z dlouhodobého hlediska lepších inflačních výsledků.

Pro analýzu jsme si vybrali osm centrálních bank. Byly jimi: Česká národní banka, Evropská centrální banka, centrální banka Japonska, Ruska, Velké Británie, USA, Nového Zélandu a Švédska. Vycházeli jsme ze studií uvedených v diplomové práci a zejména ze šetření provedeného Maxem Fryem, tak jsme určili základní typy nezávislosti centrální banky, které byly stěžejní pro vlastní návrh metodiky výpočtu celkové nezávislosti centrální banky. Jednalo se o nezávislost instrumentální a ekonomickou, politickou a nezávislost cílovou.

Nejprve jsme stanovili pořadí důležitosti jednotlivých druhů nezávislosti a dle tohoto pořadí vypočítali jejich váhy. Jako nejdůležitější jsme určili instrumentální a ekonomickou nezávislost, dále nezávislost politickou a jako nejméně důležitou jsme zvolili cílovou nezávislost. Pro každou oblast nezávislosti jsme vybrali několik otázek charakterizující daný typ nezávislosti. Odpovědi na tyto kritéria byly hodnoceny na bodové škále od jedné do tří, kde tři body znamenají nejvyšší nezávislost a jednička nejnižší nezávislost. U jednotlivých oblastí nezávislosti jsme poté získali průměr tohoto hodnocení, vynásobili ho vypočtenou vahou a tyto výsledné nezávislosti sečetli a získali tak celkovou hodnotu indexu nezávislosti centrální banky.

Vypočtené indexy jsme porovnávaly s výsledky měření nezávislosti ze studií ekonomů a dále s inflací naměřenou ve vybraných zemích v období 1999 – 2012.

Jako jedna z nejméně nezávislých banka byla určena centrální banka Ruské federace. Hodnota jejího indexu nezávislosti byla 2,05. V porovnání s ostatními centrálními bankami dosahovala nízkých hodnot zejména v oblasti politické nezávislosti. Vzhledem k těmto výsledkům se dalo předpokládat, že se bude průměrná ruská inflace pohybovat ve vysokých hodnotách. Vypočítaná průměrná inflace byla nejvyšší ze všech sledovaných zemí. Hypotéza se tak v tomto případě potvrdila.

Další poměrně nízká hodnota nezávislosti centrální banky byla naměřena u japonské centrální banky. Míra její nezávislosti dosáhla hodnoty 2,16, mělo by tedy podle naší hypotézy mít poměrně vysoké hodnoty inflace. Ovšem průměrná inflace v období 1999 – 2012 byla velmi nízká, dokonce záporná. Zde se tedy hypotéza nepotvrdila.

Centrální banka, která potvrdila stanovenou hypotézu, byla centrální banka USA. Zde byl naměřený index nezávislosti poměrně vysoký (2,69) a inflace se průměrná inflace se pohybuje mírně nad hranicí 2 %.

Švédská centrální banka má hodnotu indexu nejvyšší ze všech zkoumaných zemí. Míra inflace v této zemi byla druhá nejnižší, lehce pod hranicí 2 %, hypotézu proto potvrzujeme.

Průměrná inflace ve Velké Británii dosáhla 2,13 %, tedy relativně nízké cenové hladiny, naměřená míra nezávislosti byla v porovnání s ostatními celkem vysoká. Opět potvrzujeme hypotézu.

Evropská centrální banka, která dosáhla druhého nejlepšího výsledku při měření nezávislosti má průměrnou inflaci 2,12 %, což je vzhledem k tomu, že se snaží cílovat inflaci okolo 2 %, výsledek potvrzující naši hypotézu.

Jako nejméně nezávislá centrální banka byla vyhodnocena centrální banka Nového Zélandu s hodnotou indexu nezávislosti 1,90. V porovnání s ostatními centrálními bankami měla velmi nízké hodnoty politické a instrumentální a ekonomické nezávislosti. Průměrná inflace na Novém Zélandu byla za sledované období 2,46 %, což je výsledek, který naši hypotézu nemůže jednoznačně potvrdit.

Ekonomy mnohokrát zkoumanou hypotézu, že s vyšší nezávislostí centrální banky klesá míra inflace, nelze na základě výpočtu korelačního koeficientu potvrdit. Tento vztah není jednoznačný u všech zkoumaných zemí, ale s přihlédnutím k faktu, že na inflaci působí celá řada jiných faktorů, si myslíme, že můžeme konstatovat, že do určité míry existuje korelační vztah mezi mírou nezávislosti a mírou inflace. Námi stanovenou hypotézu, že centrální banky s vyšší mírou nezávislosti dosahují spíše inflačního cíle okolo 2 %, ale na základě porovnání analyzovaných zemí potvrdit můžeme.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] AGLIETTA, M.; *Vznik centrálních bank a legitimita měny*, Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, Cashiers du Cefres, 1993. č. 2., 15 s.
- [2] ALESINA, A. *Politics and business cycles in industrial democracies*, Economic Policy, 1989, roč. 4, č. 8, s. 55-98.
- [3] ALESINA, A. SUMMERS, L. *Central Bank Independence and Macroeconomic performance: some comparative evidence*. Journal of Money, Credit and Banking, 1993, roč. 25, č. 2, 162 s.
- [4] BADE, R., PARKIN, M. *Central Bank Laws and Monetary Policy. Department of Economics*, University of Western Ontario. 1988. 36 s.
- [5] BANAIAN, King. *Measuring Central bank independence: ordering, ranking or scoring?* Working paper, Saint Cloud State University, 2008. 32 s.
- [6] BANK OF ENGLAND [online]. 2011 [cit. 2013-07-3]. About the bank. Dostupné z WWW: <<http://www.bankofengland.co.uk>>.
- [7] BANK OF JAPAN [online]. 2011 [cit. 2013-07-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.boj.or.jp>>.
- [8] BAŽANTOVÁ, I. *Nestandardní právní zakotvení ČNB*, seminář Právní postavení centrální banky v demokratickém státě, 27. 3. 2000, Národní dům na Vinohradech.
- [9] CAPIE, F., WOOD, G. *Money Over Two Centuries: Selected Topics in British Monetary History*. Oxford: Oxford University Press, 1991. 378 s.. ISBN: 978-0-19-965512-0.
- [10] CUKIERMAN, A. *Central Bank Strategy, Credibility, and Independence: Theory and Evidence*. MIT Press, 1992, 522 s. ISBN 978-0262514477.
- [11] ČERNOHORSKÝ, J., *Základy financí*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 181. ISBN 8073952033.
- [12] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA [online]. 2011 [cit. 2013-07-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.cnb.cz>>.
- [13] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Proč je ČNB nezávislá? [online]. 2005 [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/faq/proc_je_cnb_nezavisla.html

- [14] EIJFFINGER, S.C.W., HAAN, J.D. *The Political Economy of Central Bank Independence*. Special Papers in International Economics, Princeton University, č. 19, 1996, s. 92. ISBN 0-88165-308-X.
- [15] EIJFFINGER, S.C.W., SCHALING, E., *Central bank autonomy in twelve industrial countries*. Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review, č. 184, 1993, s. 49-89.
- [16] EUROPEAN CENTRAL BANK [online]. 2011 [cit. 2013-07-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int>>.
- [17] FEDERAL RESERVE SYSTEM [online]. 2011 [cit. 2013-07-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.federalreserve.gov>>.
- [18] FISCHER, S. *Central-Bank Independence revisited*. The American Economic Review, roč. 85, č. 2., s. 201-206.
- [19] FISCHER, S. *Modern Approaches to Central Banking*. NBER Working Paper, č. 5064, 1995, s. 65.
- [20] FRIEDMAN, M., *Money Mischief: Episodes in Monetary History*. San Diego: Mariner Books, 1994. 304 s. ISBN 978-0156619301.
- [21] FRY, M. *Central banking and economic development*. London: Springer US, 1999, roč. 3, č. 4, 49 s.
- [22] HOLMAN, R. *Čtyři nebezpečí přílišné nezávislosti centrální banky*. Seminář: Právní postavení centrální banky v demokratickém státě, 27.3.2000.
- [23] JANÍČKOVÁ, L. *Nezávislost de jure versus de facto – hrozba dichotomie*. Islandská národní banka. Ekonomická revue-Central European Review of Economics Issues, 2012, č. 15, 70 s.
- [24] JÍLEK, J. *Peníze a měnová politika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. 742 s. ISBN 8024707691.
- [25] JONÁŠ, J. *Centrální banky: nezávislost, odpovědnost, kredibilita*, Finance a úvěr, 1999, roč. 49, č. 9, 525 s.
- [26] KOTLÁN, V., FRAIT, J.: *Empirie vztahu mezi mírou nezávislosti centrální banky a výsledky její politiky*, Finance a úvěr, 1999, č. 49, č. 10, 580 s.
- [27] KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. Bratislava: Statis, 2004. s. 247. ISBN 808565931X.

- [28] KYDLAND, F.E., PRESCOTT, E.C. *Rules Rather than Discretion: Inconsistency of Optimal Plans*, Journal of Political Economy, 1995, roč. 85, č. 3, s. 473-491.
- [29] KYSILKA, P. *Právní postavení centrální banky*, Sborník CEP, č. 3, 2000, 118 s.
- [30] LASTRA, R. M. *Central Banking and Banking Regulation*, Financial Markets Group, London School of Economics and Political Science, 1996, 329 s., ISBN 0753007258.
- [31] LOUNGANI, P., SHEETS, N. *Central Bank Independence, Inflation and Growth in Transition Economies*. Journal of Money, Credit and Banking, roč. 29, č. 3, 1997, s. 381-399.
- [32] MARTINČÍK, D. *Míra nezávislosti ČNB – minulý vývoj a vstup do EMU*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2006. 118 s. ISBN 80-7302-120-X.
- [33] MEJSTŘÍK, M. a kol., *Základní principy bankovníctví*. Praha: Karolinum, 2008. 627 s. ISBN 978-80-246-1500-4.
- [34] METODY STANOVENÍ VAH KRITÉRIÍ. Rozhodovací procesy [online]. 2011 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.rozhodovaciproceny.cz/vickriterialni-rozhodovani/2-1-metody-stanoveni-vah-kriterii.html>
- [35] MÍRA INFLACE V ZAHRANIČÍ. Finance.cz [online]. 2012 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/svetove-makroukazatele/inflace/>
- [36] POSEN, A. *Declarations Are Not Enough: Financial Sector Sources of Central Bank Independence*, NBER Macroeconomic Annual, 1995, č. 10. s. 253-274.
- [37] REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2011, 690 s. isbn 978-80-7418-128-3.
- [38] RESERVE BANK OF NEW ZEALAND. Central bank of New Zealand [online]. 2010 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.rbnz.govt.nz/>
- [39] REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. Praha: Management Press, 2011. 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7.
- [40] REVENDA, Z. a kol. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha: Management Press, 2012. 424 s. ISBN 978-80-7261-240-6.
- [41] SOUKUP, P. *Měření nezávislost centrální banky*. Bankovníctví, 1998, č. 5, s. 20-24.

- [42] ŠMÍDKOVÁ, L. TŮMA, Z. *Soudobé evropské pojetí nezávislosti centrální banky*. Finance a úvěr, 1999, roč. 49. č. 9, s. 507-524.
- [43] THE CENTRAL BANK OF THE RUSSIAN FEDERATION. Bank of Russia [online]. 2013 [cit. 2013-07-26]. Dostupné z: <http://www.cbr.ru>
- [44] THE RIKSBANK. Sveriges Riksbank [online]. 2010 [cit. 2013-07-28]. Dostupné z: <http://www.riksbank.se/en/>
- [45] Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách ve znění pozdějších předpisů
- [46] Směrnice Evropské unie 2006/48/EC
- [47] Smlouva o založení Evropského společenství. In: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>.
článek 108, 2010.
- [48] Smlouva o založení Evropského společenství. In: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>.
článek 101. 2010.